

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő:
VÉSZI JÓZSEF.

Felolós szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR.

Kiadja:
A SZERKESZTŐSÉG.

Égész évre 28 k. (14), 1/2 évre 14 k. (7), 1/4 évre 7 k. (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér. (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Holt fikciók.

Budapest, szeptember 3.

(v.) Nehéz gondoljaival közibénk érkezett ismét az ősz magyar király. Válságot hozott; de felünk, meddő lesz megint minden igyekevése. Nem látja ő tisztán sem a maga helyzetét sem az országét, sem a monárkiát. A környezete itt is, Bécsben is (de kivált Bécsben) ellenzőt tesz a két szemé mellé, hogy ne láthassa azt, ami körülötte folyik, hanem egyre csak maga elé nézhessen: abba a családi perspektívába, amelyben holt fikciók fedik el az élethen valóságot. Pedig ha látni akarna, hát láthatna — a fülével. Megérthetné az osztrák zenebonából, mely ellenük uszítja fejedelmi önértését és öröklött gyanakvását, hogy ez a válság a legkisebb mértékben a mi válságunk, sokkal inkább az övé, meg Ausztriáé és végső elemzésben a Habsburgmonárkia nagyhatalmi állásáé. És megérthetné a triezsi esetből, hogy a dac, amelybe a bécsi befolyások belelovalják, nem a hadsereg *egységét* támadja meg, mely törvénytelen és felesleges, hanem megtámad valamit, aminek legkisebb csorbája a katasztrófa szélére dob mindent, monárkiát, véderőt és dinasztiát: megtámadja a hadsereg legdrágább kincsét, a katonai fegyelmet.

Az a triezsi eset a maga nyers és szinte természetes közvetlenségével mélyen megrendíthette az öreg király lelket. Bármennyit tapasztalt életének hosszú és változatos folyamán, ez a tapasztalás mégis megdöbbentette. Mert arra tán még sohasem volt eset, hogy aktív katonák kijöttek a kaszárnyából az utcára tüntetni a legfőbb hadügyi hatóság rendelete ellen. Ez a triezsi tüntetés igazán novum, komor novum, ijesztő novum, de emberileg érthető s épp ezért veszedelmes. A harmadéves katonák

haza akarnak menni. Kiszolgálták a három esztendejüket, béke is van, hát hazakiváncognak. Mit bánják ők, hogy Magyarországon obstrukció van; mit tudják ők, mi az obstrukció; mit törődnek ők azokkal a szempontokkal, melyek a hadügyi kormányzatot a magyar közvéleménnyel szemben való ellentállásra ösztökélik. Ők csak egyet tudnak, hogy három év nagy idő s hogy ezt a nagy időt ők köteles önmegtartóztatással végigszolgálták; most már tehát elkíváncognak, ki a munda, ki a kaszárnyából, ki a vasfegyelemből, s haza: a polgári élet kényelmébe s fesztelenségébe, szülehez, testvérhez, mátkához, vissza a honi rögre, amitől olyan fájt volt elszakadni. S mert a kaszárnyában azt mondták nekik, hogy az ábitva várt október elsején tiz is bent kell maradniok, hát megtelik a szívük keserőséggel, ez a keserőség ki is csordul belőle oktanul az utcán s lesz belőle katonák utcai tüntetése, ami veszedelmes és elítélendő, de egyszersmind szomorú és végzetesen tanulságos dolog.

Lám, idáig jutottunk máris. Pedig itt még csak *osztrák* katonákról van szó, akiknek talán jól is esik, hogy a magyar nemzet törekvéseit kiebrudalják a közös hadseregből s akik legjobb esetben is közömbösek az iránt, amit a magyar közvélemény követel. Hát még milyen érzéssel fogadják majd a magyar fiúk a továbbszolgálat kényszerét, holott tudják, hogy ez a kényszer a magyar nemzet nyelvének és jelvényeinek diadalát akarja meghusítani. A kasszandrák azt jósolták, hogy a harmadik korosztály benntartása beviszi majd a politikát a kaszárnyákba. S ime mi történik? Történik valami, ami a legkomorabb jóslatot is felülmúlja: a katonák nem politizálnak, hanem tüntetnek, s nem a kaszárnyában, hanem nyílt utcán. S

ez most történik, mikor még csak szeptember elején vagyunk. Isten tudja, mi lesz majd később: október elsején s azon is tul. . . Mélységesen aggódva tesszük fel ezeket a kérdéseket. Mivel fogják ezt a mozgalmat megállítani? Kérelmetlenül megtorlással? Az engedetlenség legszigorubb üldözésével? Az auditor s a proféz lesz a katonai rendnek legfőbb, talán egyetlen támasza? Ugyan veszenek számat az intéző tényezők: felére ilyen retentő rombolás azzal a vivmányal, hogy nemzeti föltevéseinkkel szemben eddig érvényesíteni tudták dacos ellentállásukat? Az, hogy az osztrák csapatokban bomlodoz a fegyelem, igazán többet ér-e, mint az, ha a magyar csapatokat a nemzeti törekvések kielégítése fokozott aldozatkészségre lelkesítette volna?

S a civil világ is Ausztriában micsoda pokoli zivajjal bocsátotta utnka a hozzánk készülődő uralkodót! Biztatják, hogy ne engedjen egy hajszálnyit sem, mert különben velük gyülik meg a baja. Velük! Hat mi közük nekik a magyar király és a magyar nemzet belső házi ügyéhez? A birodalmi egységet féltik? Hiszen épp az a mi sérelmünk, hogy amoda át birodalmi egységet reklamálnak, holott a mi törvényünk csak két önálló és független államnak szövetségét ismeri. S a másik sérelmünk az, hogy azt a hadsereget, melynek *közösnek* kellene lennie, törvény ellenére *egységes* hadsereggül tartották fenn, mint a törvénytelen birodalmi egység jelképét és szankcióját. Hallo! a király, mit dörög feléje az osztrák eladultság? Hogy dobjon ki minket a dualizmusból. Hogy Ausztria könyörtelenül megvonja tőlünk az együttélés nagylekű jótéleményét. Hogy ne is álmodjunk többé a gazdasági kiegyezés elfogadásáról. És hogy boldoguljunk,

TÁRCA

Az első napok.

(Egy házitánító leveleiből.)

— A Budapesti Napló eredeti tárcája: —
Irtá: Hajdu Miklós.

A kondíciót, amiről a mult héten irtam nektek, végre megkaptam. Egy gyárosnál fogok tanítani. A gyárosné alkalmazott tegnapelőtt. Most ti szörnyű boldogan gondoltok rám, hogy istenem, micsoda szerencse, egy gyárosnál tanítok. Hát mindjárt megmondom, a pesti gyár nem mind olyan, amilyenre az olvasókönyvben meg a cifra plakátokon lefestik. Az én gyárosom például szappangyáros. A gyára kint van a külvárosban, ahová ki kellett mennem, mert előbb odaküldtek. Nincs ezen a gyáron afféle egekbe nyúló kémény, emeletlek sincsenek egymáson, gőzgöngnek se hire, se hama, úgy főzik itt a szappant, mint az ispánné szokta disznóölés után, csak éppen hogy többen dolgoznak itt. De a Mőzler ur mégis gyáros, biztosan tudom, hogy vasárnap aranylánc is van. A szappanai papírján meg óriási gyár rajza díszlik. Hanem a lakásuk, az már egészen nagyuras. Ilyen pompát és fényt eddig csak az igazgatók urnál láttam, mikor érettségi után bucsulátogatásom voltunk nála. Roppant gazdagok lehetnek ezek a Mőzlerék. Majd kérdezősködöm felőlük, aztán megírok róluk mindent nektek, tudom, hogy érdekel benneteket, kik között jutok kenyérkeresethez.

A gyárosné pont délben fogadott. Délben! Ti azt hiszitek, ez az ebéd idejét jelenti. Szó sincs róla. Tizenkét órákor itt még nem gondolnak az ebédre.

— Mi, — mondta a nagyságos asszony, — háromkor ebédelnék. Ön, tanító ur, (így szólít engem.) a gyermekekkel két órákor fog étkezni. A kis leányaim fölött is ön a felügyelet az ebéd ideje alatt. Különbö napközben csak a Bandira lesz gondja.

Nem akarok panaszkodni nektek, de ez volt az első dolog, ami rosszul esett nekem. Eljöttem Pestre, beiratkoztam az egyetemre, indexet kaptam, egyetemi polgár lettem, s most naponként egy óráig vigyázó leszek a gyerekszobában. De sokat lenyel az ember, hogy csak élhessen. Kapok tíz forintot, ebédet és vacsorát Mőzleréknél. Bizony nagyon megörültem ennek s már irtam is egy közönség-levelet a doktor urnak, amiért beajánlott hozzájuk. Mások, amint hallom, hónapokig járkálnak itt, amíg egy kis keresethez jutnak.

Mikor a Mőzlerné 6 nagyságát megláttam, te rád gondoltam, édesanyám. Micsoda ruha volt ezen az asszonyon! Héj, ha én neked ilyen vehetnék! Csupa selyem, lágyan leomló, valóságos muzsika a subogása. Ilyent még soha sem láttam, lerajzolva van valami ehhez hasonló a Római Régiségek könyvében. Nagyon drága lehet az ilyen ruha, mert a kirakatoktan sincs efajta, legalább én nem láttam egyet sem, pedig végignézttem már minden kerepesi-uti bolt kirakatát. De mikor a gyárosné beszélt, akkor is te jutott eszembe. Te soha se szoktál bennünket magasztalni. Itt, úgy látszik, más szokás van.

— Tanító ur, kincset adok a kezébe!

Ezt mondta a fiáról a gyárosné. No, ez nagyon szép, nagyon jó, nagyon szorgalmas fiú lehet, — gondoltam. Hát se nem szép, se nem jó, se nem szorgalmas. Mégis kincs és most nekem őriznem kell. Ha nem jól őrzöm, vége az ebédnek, a vacsorának és a tíz forintnak, meg mindannak, ami ezzel együttjár. Mert egyebet is

kapok, nemcsak azt, amiről szóltak. Így első nap délután, ahogy hazakisértem az iskolából a Bandit, együtt oszonnáztam a fiuval. Jól él a gyerek. Teát, sonkát, gyümölcsöt és cukrászüteményt kapott. Nekem kávét hoztak, mire a Bandi elkezdett kiabálni.

— Ha a tanító urnak nem kell sonkát enni, akkor én se eszem . . .

Aztán sirt és ordított vagy egy félóraig, hogy neki mért muszáj sonkát enni. A nagyságos asszony nem volt otthon, bejött hát a szakácsné és próbálta elhallgattatni a fiut. De semmire se ment vele. Végre is behozott egy kis szelet sonkát, odatette elé és a Bandinak magyarázta:

— A tanító urnak is muszáj sonkát enni. Most már ne sirjon . . .

Ez se használt. A Bandi rápillantott az én sonkámra és most már rekedten ordított:

— A tanító urnak szabad kicsiny sonkát enni. Akkor én sem eszem nagyot . . .

Mit volt mit tenni, nekem is hozott a szakácsné egy nagyobb darab sonkát. Hát ez se a legjobb mulatságok közül való. A gyerek vézna és sápadt s úgy fordul, minden orvosságából kell majd bevonnem, hogy bekésség legyen.

Ozsonna után következik a tanítás. Második elemi osztályba jár a fiu. Anyit már látok, hogy a tudománya miatt nem lehet beleszeretni. Nehéz sor is lesz beleszópgtetni a kis koponyájába az anyagot. Én mindenesetre lelkiismeretesen átveszem a második osztály anyagát. Így kell ezt csinálni. A kollégiumbéli professzoraim is készültek mindig az órára. Ma megvettem antikváriumban az elemi iskolás könyveket és elhatároztam, hogy mindennap elkészülök arra, amire a fiu tanítom. Azért írom ezt meg nektek, hogy látsátok, nem lesz oka a doktor urnak szégyenkeznie a pártfogoltja miatt.

A tanítás után sétálnom kell a fiuval vacsoráidig. Vagyis három óra séta a program.

ahogy tudunk, a perszonálunió s az önálló vámterület sívár tarloján. És még mindig elhíthetik ő felségével, hogy ez a válság a mi válságunk? Hát ha illyesmivel fenyegetnek minket, nem elsősorban a dinasztia és a monarchia érdeke-e, hogy a katonai kérdések dolgában haladéktalanul rendbejőjön Magyarországgal az uralkodó s hogy e békéért ne sokalljon semmi engedményt, mely törvényeink keretén belül mozog s mely e bomlás közepette legalább Magyarországot konszolidálja?

Bizony mondjuk, immár csak egy fejlődési bölcseséget tudunk: nyuljon bele ő felsége a királyi nagylelkűség iszákjába és adjon teli marokkal és mindenekfelett: adjon hamar. A hatvanhetedik kiegyezést a birodalmi egység kriptájának szánta Deák Ferenc s mint ilyen fogadtatta el a magyar nemzet. A belőle kibontakozó alapgondolat: a dualizmus. Ez a *kettősség* kizár tehát minden egységet. S most a rég agyonütött birodalmi egység kadáverét dobják a mi nemzeti haladásunk útjába. Holt fikciókból építenek torlaszt az eleven valóság pályája elé. Takarítsák el ezeket a holttetemeteket, nehogy dögletelessé legyen tőlük a levegő.

BELFÖLD

A válság.

Budapest, szeptember 3.

A mai nap szenzációja nem az, hogy a király megérkezett. Nagyobb szenzáció is érkezett. A *hadserg megkezdte a tüntetést*, még pedig nem odafenn, ahol vezetnek, hanem odalenn, ahol az emberek mindig vezetni hagyják magukat, de most már nem hagyják. Triesztben a 97. gyalogezred közlegényei az utcán tüntettek a kiszolgált katonák visszatartása ellen, *szidták a hadügyminisztert*, földhöz csaptak sapkát-panganétot és részben a munkásdalt énekeltek, részben azt kiabálták, hogy *október elsején túl az uristennek se szolgálunk*. A triesti nép együtt tüntetett az elkeseredett katonákkal, akik közül hatot letartóztattak. Ez történt ma. És mi történik holnap? Mi lesz, ha a triesti példa hódít és a katonák mindenfelé rákezednek a tüntetésre? Letartóztatások lesznek? De lehet-e például egy félhadserget letartóztatni? És mi

Kicsit sok idő ez. Bizony nehéz egy hét éves fiatal elütni három órát. De majd csak megy valahogy. A nagyságos asszony különben sétatüközben is ad egy és más munkát. Így ma arra kért, hogy menjek be a fotografasához.

Maguknak ugy is mindegy, merre sétálnak. Kérem, tünitő ur, — nagyon szépen tud kérti — sziveskedjék fölmenni a fényképészhez és hozza el a képeimet, a számlát küldesse velem a gyárba.

Szóval, akad dolog sétatüközben is. És látom, hogy hasznomat veszik egész napon át. Délben ügyelek két kis lányra, az egyik három éves, a másik öt, meg a Bandira. Előbb persze olmegek érte, az iskolába s onnét hazakísérem. Délután elviszem az iskolába, ha van előadása, s újból hazakísérem, aztán tanítom, sétatükök velem végül este megint vele vacsorázom, a kis lányok ekkor már alusznak. Dél előtt megyek majd az egyetemre, magamnak is kell tanulnom, lesz hát elég elfoglaltságom.

A doktor uralral ha találkoztok, köszönjétek meg a jószágát. Az én kedvtelenségemről ne szóljatok neki. Remélem is, hogy majd visszajön a jókedvem. Azt tartom, a házitanítóságnál is van rosszabb dolog, például az, ha sehol se taníthat az ember s nyomorognia kell. Ennél pedig ki tudja, nem fog-e majd jobban izleni még a Bandival való éta is. És majd csak letelik ez a négy-öt esztendő, aztán, ha Isten segít, megint köztetek leszek, ott tanítok talán a kollégiumban... Hej, ha a tanári diploma a szembem lesz, veszek egy olyan finom selyemruhát nekem, édesanyám, amilyen a Mózslerné ő nagyságán volt...

Eh, ábrándozás az élet megrontója, mondja a költő. Hát nem is építék légyvárat, ezt a selyemruhát ki kell vernem a fejből! Szégyenlem bevallani, mindig erre gondolok. Pedig sokkal komolyabb dolgokkal kell foglalkoznom...

lesz, ha esetleg a letartóztatásokat is le kellene tartóztatni? Hihetetlenül félelmes perspektíva ez és jelentőségében eltörpül mellette sok mindenféle apró esetpáté, melyet a válság előrehaladott stádiumában érdeklődéssel kísértünk. Hiszen már azt is mesélik, hogy *egy budapesti gyalogezredben is megindult a forrongás és a harmadéves katonák egészen nyíltan ki merik mondani, hogy inkább börtönbe hagyják magukat hurocolni, de október elsején túl nem vonulnak ki*.

Ilyen félelmes melódiaik közepette a kombinációk, esetpáték nem követelhetnek tulsok figyelmet. Mégis nehéz egészen hallgatással melózni, amit a *Pester Lloyd* mai esti kiadásának élén ír. Hogy miképpen taksálja Fáy István nyilatkozatát, azt nem vetjük szemére. Egyszerűen konstatáljuk, hogy a *Pester Lloyd* annak idején nagyon megbecsülte Olay Lajos nyilatkozatát s most kifigurázza a Fáy Istvánét. Podig a vitarendőzségben van Fáy is, Olay is. Amennyi sulya van az egyik nyilatkozatának, legalább ugyanannyi van a másikének is. Különbön pedig érthető, hogy a *Pester Lloyd*-nak Olay jobban tesz, mint Fáy. Kinek a pap, kinek a papné. Minthogy azonban Barabás Béla azt merete mondani Aradon, hogy a többségnek nincs akarata, csak várja-les, hogy milyen akaratot engedélyeznek neki: — a *Pester Lloyd* kiesik a hidegvérből és azt kérdi a szabadelvűpárttól, hogy nem szökik-e arcába a szegény pirja? Mellesleg megjegyezzük, hogy tudunkkal a nemzet ezt már régebben kérdi, mint a *Pester Lloyd*. De jó, a nemzetnek a *Pester Lloyd* nem tartozik szó állni. Konstatáljuk azonban, hogy néhány nappal ezelőtt az akarat lesését Sándor Pál is szemére vetette a szabadelvűpártnak. S akkor a *Pester Lloyd* ezt a megjegyzés még nem hozta úgy ki a sodrából. Maga a szabadelvűpárt röstelkedett, hogy nincs akarata és lesnie kell, mennyit szabad akarnia. A *Pester Lloyd* akkor is elfelejtett érdeklődni, hogy szökik-e vagy nem szökik a szegény pir a szabadelvűpárt arcába. De most, mikor a királynak kell megjönnie, aki persze mindjárt kérti fogja az *Abenáblat*ot, most a Barabás vidéken tett megjegyzése elvágta a *Pester Lloyd* türelmének kötelét.

Egyébként a király ma este mejött s holnap fogadja előbb gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnököt, aztán a két Ház elnökeit.

(A tüntető hadsereg.)

Budapestben, a vidéken, a monarchia mindkét állapotában nagy elkeseredést okoz a harmadik évüket szolgáló katonák körében, hogy október elsején nem kapják meg az obsitot s az esztendő végéig kell szolgálniok. Az egyik *budapesti gyalogezredben erős a forrongás és széltiben beszélék, hogy a katonák nyíltan hangoztatják elkeseredésüket. Inkább börtönbe mennek, de október elsején túl nem vonulnak ki. De mindenfelől jelentik és tudja a hadvezetőség is már, hogy a katonák visszatartása nem fog olyan könnyen menni, mint ahogy a minisztériumban képzelték. Az elkeseredés az egész hadseregben általános. Sejtik, hogy csak napok kérdése és a hazakivánczó katonák nem fognak törődni fegyekkel, büntetéssel, semmivel, hanem kimondják, ami a szívüket nyomja.*

De van már az általános elkeseredésről konkrét hír is. Az első fecske mejött, Triesztből. Ott már kész a baj, megtörtént a kitérés. Erről a következő szenzációs telegram számol be:

Trieszt, szeptember 3.

Tegnap este a *Via Donátában* a 97. gyalogezrednek husz katonája igen zajosan tüntetett. A katonák hangosan énekeltek a munkásdalt és közben folytonosan azt kiáltották: — *Nem akarunk szeptember harmadikáig után szolgálni!*

A tüntetés nagy néptömeget csődített össze, amely a katonák iránt való *szimpátiájának adott hangos kifejezést*. A tüntetés közben megjelent egy őrmester, aki felszólította a katonákat, hogy hagyják abba az éneket. A katonák engedelmeskedtek ugyan ennek a felszólításnak, de mikor a tömeg *lármazni és fütyülni kezdett és fenyegetően viselkedett az őrmesterrel szemben, a katonák is újra kezdtek tüntetni és énekelni; szidták és gyalázták a hadügyminisztert és egy katoná a földhöz vágta pangantóját és sapkáját*

és esküdzött, hogy nem fog tovább szolgálni. A többi katoná felszólította az őrmestert, hogy velük tüntessen. Az őrmester erre *kihústa a kardját és újra felszólította a katonákat, hogy hagyják abba a tüntetést, de mikor látta, hogy úgy a katonák, mint a néptömeg egyre fenyegetőbb módon viselkednek, kénytelen volt kardját hüvelyébe visszadugni és a katonák és a tömeg óriási lárma mellett sietve elmenekült. A katonák erre újra kezdtek énekelni a munkásdalt és az ő-városba vonultak. A nagy tömeg velük men és velük együtt tüntetett. Ezalatt az őrmester eljutott a kaszárnyába, ahol jelentést tett az esetről és a szolgálatot tevő tiszt parancsára egy nagyobb őrzárát élére állott, amely *feltűzött pangantóval* sietett az ő-városba, hogy a tüntető katonákat letartóztassa. A katonák megtudták, hogy az őrzárát közeledik, elszéledtek és a szomszéd házakba rejtöztek. Az őrmesternek mégis sikerült hat katonát *kinyomozni és letartóztatni*, de ezek a tömeg ösztökélésére nem törődtek az őrmester figyelmeztetésével, hanem *újra hangosan énekeltek és ellenszegültek bekeiserésüknek*. A parancsnokság rendkívül szigorú vizsgálatot indított meg. A tüntetés alatt a vendörök is több embert letartóztattak.*

(A szabadelvű pártkörből.)

A király hazaérkezésevel nagyon megélenkült az élet a szabadelvű körben. A párttagok nagy csoportokban lepték el a klub termeit és szaporán vitakozó csoportok tüntek fel itt is, ott is, vegyest képviselők és újságírók. A központ mindenütt valamelyik miniszter, vagy — *Wekerle*.

A kormány tagjai közül gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök időzött leghosszasabban a klubban. Sokáig maradt ott a Bécsebl visszaérkezett Lukács László pénzügyminiszter is. *Wekerle* szintén közel egy órát töltött a klubban.

A miniszterelnök a párttagok közül többekkel folytatott hosszabb politikai beszélgetést. Vörös Lászlóval, majd Hieronymi Károlylyal értekezett és a holnap meginduló kihallgatásokra vonatkozó kérdésekre körülbelül ezt felelte:

— Holnap kilenc órakor fogad ő felsége kihallgatáson. Nem mondom, hogy az újabb audienciákra vonatkozó kombináció teljesen alapatlanok, de magam is csak holnap fogom előterjesztésemet a királynak megtenni, a felségére is tehát csak holnap fog ez irányban döntetni. Semmi pozitív dolgot tehát ma még tudni nem lehet.

Wekerle Bolgár Ferencsel, majd Lukács László pénzügyminiszterrel beszélgetett behatóban, de nagyon sűrűn mutatkozott majd az egyik, majd a másik csoportban. A hangulat — ha lehetséges — ma még pesszimistikusabb volt, mint az utóbbi napokban és nagy bizonytalanság érzése lett ur a kedélyeken. Teljesen háttérbe szorult az Apponyi-kombináció, és ma *Wekerle* sánszai is mintha lényegesen haloványodtak volna a jósok ajakán. Az aggódk rossz kedvét nagyon növelte az az éles visszautasítás, amely *Olay* és *Mezőssy* képviselők enyhébb álláspontjának Fáy István és a függetlenségi párt részéről jutott és a feléledt, új erőre kapott harci kedvben sokan a válság megoldásának újabb akadályait ismerték fel. Másrészt úgy tartják a kormánypárton, a katonai mozgalmak veszedelmes tüneteit csillapítólag fognak hatni a szélső álláspontok képviselőire.

A váltakozó aggodalmak és remények köréből ismét nagy valószínűség gyanánt bukkant elő gróf Khuen-Héderváry újabb megbízatása egy rekonstruált kabinet élén. Ez a Khuen-kombináció ma piros és nagyon eleven volt. Az élet pedig a szabadelvű pártkörben igen tarka. Feltűnni láttak férfiakat, akik már régen nem jelentek meg a klubban. Így ott volt Gajári Ödön és Rohoney Gedeon. Félitzre járt, mire a klub termei kiürültek.

A Magyar Távirati Iroda jelenti: Ő felsége a király gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnököt holnap délelőtt magánkihallgatáson fogadja.

Mindazok a hírek, melyek már ma a válság megoldásához vezetendőt további lépésekről, államférflaknak a királyhoz történt meghívásáról szólnak, merő kombinációk, mert a további lépések irányában még semminemű megállapodás nem történt.

(Wekerle és Apponyi.)

A *Berliner Tageblatt* mai számában a lap budapesti tudósítója elmondja beszélgetését, melyet egy előkelő magyar politikussal folytatott. Az érdekes beszélgetésből adjuk a következőket:

— A királyt a politikában sohasem személyes momentumok vezérik; nem rokonérzés vagy ellenszenv szerint válogatja ki a király a minisztereit, hanem a szerint, hogy az ügyek intézésére a megbízás idején kit tart alkalmasnak és kit nem. A király még most sem gondolja azt, hogy a nemzeti engedmények megadásával Apponyi évtizedek óta hirdetett politikájának az ideje már elérkezett. A királyt most csak az a gondolat vezérli, hogy a már nyolc év óta tartó meddő gazdasági politika után most olyan emberre van szükség, akiben *bizik a haza és a töke*. Ezért fordult csak a király Wekerlehez, bár ez a politikus évek óta kegyvesztett, még pedig nem az egyházpolitikai reformok, hanem egész más, nyilvánosság elé nem tartozó magánügyek miatt.

Mivel a király Wekerle-re számított, ez pedig kijelentette, hogy Apponyi nélkül egyelőre mit sem csinálhat: *a király azt mondotta, hogy egyesüljön Wekerle és Apponyi*, — egy ily kabinet ellen nincs kifogása. Ez lett volna a válságból való kibontakozás útja. Apponyi azonban *oly nagy ideálistá, hogy a realis politikától irtózik*. Azt mondja, hogy a katonai kérdésben legutóbbi beszédében határozott állást foglalt; addig, ameddig Apponyi kívánta, a király nem mohat el, s így Apponyi az új kabinetben nem vállalhat tárcát.

A Wekerle-kabinet azért mégsem lehetetlen, mert ha Apponyi nem is vállal miniszteri tárcát, pártbírói előtt, akik egy negyedszázadig hűségesen követték, nem állja el a hatalomhoz vivő utat. Nem valószínűtlen tehát, hogy Apponyi nem teszi lehetővé a válságból való kibontakozást, sőt az is lehetséges, hogy neutrális állásában, a házelnökségben továbbra is megmarad, hogy ezzel is segítse a kibontakozást.

Wekerle egyelőre nem a felség megbízásából, hanem *a saját iniciatívájából* fáradozik a válság megoldásán. S e munkáját nagyon okosan kezdte, mikor legelőször is az obstrukció vezérével tanácskozott. A főrendező, *Falónyi Géza*t sikerült is hamarosan megnyernie. S mivel Wekerle a Kossuth-pártban nagyon népszerű, ezidőszent neki lehet mint békeszerzőnek legtöbb reménye a sikerre.

A *Berliner Tageblatt* tudósítója egyébként jól lehet informálva, de hogy Wekerle hamarosan megnyerte volna Polónyt — az talán mégsem olyan bizonyos.

(„Az uralkodó helyzete.”)

A *Neues Wiener Tagblatt* egy *Budapestről* keltezett s feltűnően beállított vezércikkben, melyről azt is megjegyzi, hogy *rendkívüli forrásból* való, az uralkodó helyzetével foglalkozik. Bevezetésül elmélőzve beszél a királyról, aki mellől lassankint minden barátja, minden tanácsosa, minden munkatársa kidőlt. Aztán kifejti, hogy bár magyar válságról van szó, lehetetlen a magyar királyt az osztrák császártól egészen különválasztani s a válság éppen azért húzódik olyan sokáig, mert még nem tudtak a magyar királynak olyan kivezető utat mutatni, mely az osztrák császárt s a legfőbb hadurat is megnyugtatta volna. Ezért lesz rá szükség, hogy az uralkodó maga döntsön, maga merítsen tapasztalatainak gazdag tárházából s maga adja meg a programot. Ez pedig csak az lehet, hogy *lokálizálni kell a válságot Magyarország területére, érintetlen megővve a dualizmust és a legfőbb hadur jogait*. Ha akad államférfi, akinek programja ezt garantálja: akkor nyomban megkapja a megbízást. Ha nem akad: hát akkor keresni kell. Wekerle és Apponyi éppen azért nem kaphattak eddig megbízást, mert az egyik *állampénzügyi*, a másik pedig *közjogi* téren olyan határig ment, ahol már a monarchia másik államának törvényhozási közreműködésére volna szükség. Ha most mégis emlegetik az ő nevüket, ez csak abban a foltvésésben történhetik, hogy egyikük vagy másikuk ma már olyan javaslatokkal léphet föl, melyek a királyi program korlátait tekintetbe veszik s a másik állam törvényhozásának igénybevétele nélkül valósisáthatók meg. *Csak olyan óhajtsók és javaslatok jöhetnek figyelembe, melyekhez a magyar király, mint legfőbb hadur hozzájárulhat s melyek, minthogy a hadügy keretében tartoznak, adminisztratív úton megvalósíthatók. Ha a Budapestre érkező király ilyen programmal járul nem talál, akkor megoldás még most sem lesz.*

(Kossuth a helyzetről.)

A *Neue Freie Presse* budapesti levelezője az időközben megtörtént királyi kihallgatásokról újabb beszélgetést folytatott Kossuth Ferencel s a beszélgetésről lapjának a következőket írja:

Kossuth főbb sánálatsnak mondotta, hogy a felség a függetlenségi pártról senkit sem hallgatott meg. A függetlenségi pártnak nagy erejétől nincs semmi oka a diszintigráción tartani. Maga dicsőült atyám életének végén, ugymond, már erősen részletek kézzel e sorokat írta (amelyek Iratainak V. kötetében láttak napvilágot): „Magyarországon — miután Ferenc József fejedelmének magyar királyllyá megkoronázásával a nemzet a Habsburg-házzal a kiengesztelődés útjára tért — a forradalomnak (mely a népek ultima ratio) esete még nem forog fenn; az ellentétes érdekek kiegyeztetésére 1848-ban megkísérelt mód sikerülhetése felől az utolsó szó nincs kimondva, minthogy az akkor hozott törvények erőszakos hatalommal megtámadtatván, hatályosságukat ki nem fejtették.”

E mély bölcseségtől áthatott szavak bizonyítják, hogy még ő is gondolt annak a lehetőségére, hogy az 1848-iki törvények a nemzet minden jogos kívánalmát kielégíthetik, pedig őt az uralkodóhoz legnagyobb ellenségének tekintették, igaz, hogy helytelenül, amint hogy Kossuth Lajos, ugyancsak élte végén Iratai V-ik kötetében megírta, mondván: „Engem sokan a Habsburg-ház ellenségének mondanak; pedig én, aki törhetek, (már meg is tört saját nemzetem) de nem hajlok, én nyíltan kijelentem, hogy ha Magyarország mostani uralkodója az én életemben megszűnik vagy megszüntetnék osztrák császár lenni s csak magyar király maradna, azt ugyan nem ígérhetném, hogy felejtleni akár tudom, akár akarom a felejtethetetlen de ha nem zárna el az ajtót előttem, hazamennék s elvállalnám és minden rezervata nélkül teljesíteném a kötelezettségeket, melyekkel egy becsülettel polgár hazája uralkodójának tartozik.”

Íme tehát, még Kossuth Lajos sem volt az uralkodóhoz ellensége; a függetlenségi párt pedig, mely az országban nagyon erős, nem tette magáévá soha Kossuth Lajos inkompatibilitási tanát, mely szerint a magyar királyi és az osztrák császári korona kumulációja egy személyben elfogadhatatlan.

A függetlenségi párt az 1848-iki törvények alapján áll, melyeknek érvényességét az 1867-iki törvények és királyi szentesítés egyaránt elismerték. Ez egy teljesen alkotmányos, tökéletes közjogi alap, melyet osztracizmussal sújani nem jogos és mellőzni nem is okos dolog. Azt sem lehet állítani, hogy a jelen körülmények közt megvalósíthatatlan a függetlenségi párt álláspontja, mert ez távolról sem antidinasztikus, hanem a perszonál-unió alapján áll, mely alapot sokan Ausztriában is emlegetnek már és amely azonnal megvalósulhatna, mielőtt Ausztriában az amugy is erős és régi keletű föderalisztikus irányzat diadalmaskodnék, erre pedig előbb-utóbb rá fogják erőszakolni az osztrák császárságot a körülmények, mert csak így lehetséges a békét állandóan helyreállítani Ausztriában a németek, csehnek, lengyelek stb. közt. Egy föderalisztikus Ausztriával Magyarország nagyon jól lehetne perszonál-unióban, ami meg is felelne annak, ami az uralkodóháznak magyar trónusa alapját képezi, vagyis az 1723-iki ugynevezett pragmatika-törvénynek, amely nem közös, hanem közös védelemre kötelezte egymás közt a magyar nemzetet és a királyi házat, amely utóbbi e védelemben kötelezettségét az akkori örökös tartományokra, vagyis a jelenkori Ausztriára s a közel jövőben kétségkívül a föderális Ausztriára támaszkodva teljesítendő.

A függetlenségi párt tehát egy teljesen alkotmányos párt lévén, mellőzése és ignorálása nem helyes, tekintve az országban kétségkívül nagy számban és igen nagy erejűt, melyet az utóbbi időkben is megmutatott, pedig nem fejtette ki távolról sem egész erejét.

Kérdés: Hiszi-e előnk ur, hogy a függetlenségi párt nevezetl a mellőztetésért?

Kossuth Ferenc: Ezt nem hiszem, mert a függetlenségi párt teljes öntelenséggel küzd a haza jogaíért és javáért; ritkán enged személyes természetű motívumot belevegyülni küzdelmébe. A függetlenségi pártnak teljesen és tökéletesen mindegy, hogy megkérdezték-e vagy nem, annál is inkább, mert álláspontja mindenki előtt ismeretes, e felől tehát ugyan-csak felesleges lett volna tudakozódni.

Kérdés: Hiszi-e előnk ur, hogy a kihallgatottak előadták ezt az álláspontot?

Kossuth Ferenc: Minthogy tiszteletreméltó férfiak; feltétlenül hiszem, hogy előadták, ki többé ki kevésbé, úgy, ahogy mert; mert az a furcsaság létezik, hogy nem mindenki meri megmondani az igazat a királynak pedig a király lovagias uralkodó lévén, minden bizonynyal jobb szereti azt, aki igazat mond neki, mint azt aki csak félig igazat vagy éppen semmi igazat nem mond. Ha igazat mondtak (mint feltétlenül

hiszem) a kihallgatottak, meg kellett azt mondanok, hogy az ugynevezett nemzeti követelményeket nem az obstrukció ellenzék akarja, hanem az egész nemzet, feltétlenül az egész nemzet. Azt is meg kellett mondanok, hogy a nemzet követelésében egy szemernyi illojalitási gondolat nincs a király iránt, sem semmi szándék a királyi jogokat érinteni.

Kérdés: De azt híresztelik, hogy a király azt véli, hogy uralkodói joga érintve van azáltal, hogy a magyar nemzet azt követeli, hogy a magyar hadsereg vezényele magyar legyen.

Kossuth Ferenc: Ez a fennálló törvények és egyáltalán a magyar közjog nagyon fontos fellegóságából ered. A magyar törvények és százados közjog szerint (és a mostani szerint is) minden uralkodói jog a nemzetől ered, s a nemzet bizonyos jogait a király kezébe leköötötte. Így lett a nemzet a hadsereg vezérleti, vezényeti és belserveszési jogával is. De nem szabad elfelejtetni, hogy ezt a magyar király kezébe kötötte le a törvény és nem az osztrák császárnak. Azt sem, hogy a magyar törvény a magyar nyelvet a magyar állam hivatalos állami nyelvévé avatta tel. Lehetetlen tehát az a telfogás, hogy a magyar király a magyar hivatalos nyelv helyett a magyar hadseregben egy szomszédos katonai nagyhatalom nyelvet használja királyi jogából kifolyólag, mely nyelv még csak nem is osztrák császári koronájának a nyelve, mert Ausztriában a német nem hivatalos állami nyelv. Szerintünk egy uralkodó kezébe leköötött nemzeti jog nem mehet annyira, hogy az állam nyelvet az állam legfőbb orgánmból száműzhesse; mert magának a nemzetnek sem lenne ez a joga, nem létező jogát pedig nem ruházhatta át a nemzet a koronára. A hadsereg szervezetenek egysége, vezérlésének ugyanazon alakra való felépítése és egy és ugyanazon legfelsőbb hadur kezében összpontosítása és egységes elvek és részletek szerint való vezénylése képezik a nagy és fontos uralkodói jogot, azt, amely a hadseregben az egységes erőt képviseli; de az nem képezhet erőt, amit az emberi társadalomban semmi józan ember nem tenne meg, hogy oly nyelven beszéljen valakizhez, amilyenen tudja hogy ez meg nem érti. A méltányosság pedig egyenesen tiltja, hogy Magyarországon oly nyelven vezényeljen a hadsereget, amilyen a 19 millió 254 ezer lakosságból csak 2 millió 135 ezer lakos beszél. Minthogy nem egyenlő az állam, ennek folytán nemcsak a törvény (mely a magyar nyelvet állami nyelvévé tette) és nemcsak a történelem (mely a magyar iajt jelölte ki mint a magyar állam megalkotóját és fenntartóját), hanem a számarányok is azt követelik, hogy a magyarul beszélő 10 millió 175 ezer lakos nyelven vezényeltesse a hadsereg, tehát oly nyelven, melyet őszir annyian beszének, mint a nagy német császárság nyelvét.

Kérdés: Mindig meg van tehát győződve előnk ur arról, hogy magyar vezényeső nélkül a béke helyre nem állítható?

Kossuth Ferenc: Igenis, ezt meg sem engedné a nemzet közszelleme; legalább bizonyos taktikai egységig a magyar vezényeső behozatalát javasolni kell minden tanácsadónak, mert e nélkül lehetetlen lesz a vendes állapotok helyreállítása. Mennél előbb győződik meg e nagy igazságról a király, annál jobb lesz, a külállamokkal való viszonyok és a nagyhatalmi állás tekintetéből is, mert furcsán fog kinézni az a nagyhatalom, melynek katonái felháborodott kedéllyel maradnak majd legyver alatt; pedig így lesz nemsokára s ezt jó lesz kerülni.

(A megcáfolt mozgósítás.)

A *Hazánk* tegnap este azt a hirt bozsaította valággá, hogy a temesvári, nagyszabeni és szágrábi hadtestek mozgósítása Románia érdekében minden pillanatban várható. A *Fremdenblatt* ma ezt a hirt határozottan megcáfolja.

(Osztrák képviselő a válságról.)

*Bodenbach*ban, mint onnan jelentik, *Novak* reicsh-rathi képviselő beszédet tartott a politikai helyzetről és a magyar válságnak az osztrák viszonyokra való hatásáról. Magyarország — mondotta — a cukorkérdés, a járadék-konverzió, a véderő és a kiegyezés dolgában való magatartásával önálló álláspontba helyezkedett. Magyarországnak a cukorkérdésben való eljárása oda vezetett, hogy Magyarország vámsorompót emelt maga és Ausztria között. Magyarország a küzdelmet nem csak a közös hadsereg, hanem Ausztria és a dinasztia (!) ellen is folytatja. Ausztria, sajnos, arra van itélve, hogy ebben a küzdelemben a károsodó fél legyen. Az osztrák kormányok részéről való örökös engedelemnek most szakasztják a gyümölcsseit. Annál sajnálatosabb volna, ha ezáltal is hajlandóság mutatkoznék arra, hogy a hadseregre vonatkozó magyar nemzeti követeléseknek engedjenek s ezzel azt az egyetlen kapcsolatot, amely a birodalom két felét egybekapcsolja, lerontsák. Ha azonban a különválás megtörténik, akkor teljesülni fog

Ausztria németjeinek a lizsi programmal támasztott követelése, Ausztria arra kényszerül, hogy sorosabb kapcsolata jusson Németországgal s a oseknek és lengyeleknek a hadseregbe vonatkozó követeléseit nem fogják teljesíteni. A hadsereg kérdésében Magyarországnak adott engedelmények megrendítették Ausztria nagytalmi állását. A kiegyezés ezidőszereint nincs meg a kereskedelmi szerződéseket nem lehet megkötöni, a monarchia déli részében barolias bonyodalmak fenyegetnek Magyarországon az obstrukció uralkodik Ausztriában pedig a nemzetiségi viszály. Ezalatt a mindenre sulyosan nehezűdött nyomás alatt szükségessé vált a német pártok tömörülése, amely még növekedhetik. A szónok fejtegetése után a gyűlés határozatot hozott, amely az összes német pártok össztartozását ajánlja és arra az esetre, ha a kiegyezés Ausztriától újabb áldozatokat kíván, a Magyarországtól való elszakadást kívánja.

A temesi hadgyakorlatok.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Lippa, szeptember 3.

Nagy díszszel fogadta ma Lippa városa Ferenc Ferdinánd trónörökösét aki a királyi képviseletében vesz részt a temesi hadgyakorlatokon. Lippa városa lobogódszt öltött és ünnepi elevenységben várta a fenséges vendéget de királyvár díszben voltak a környékbeli falvak is mert a királyi uti programja az volt, hogy Lippától Temesújfalúig kocsin megy és ezért ezt az utat föl-diszítették és diadalkapukat állítottak föl. A trónörökös azonban megváltoztatta a tervet. Lippán már kora hajnalban talpon volt mindenki és az utcákon nagy élénkség uralkodott. Öt óra előtt a Lippától félóránnyira lévő állomásra tömegesen fordult a nép s a környékről mintegy 2000 ember gyülekezett az állomás előtt. A verőfényes, szép időben a főlobogózt királyi sátról jobbra 360 fehérruhás leány sorakozott a Vörös Kereszt-egyesület és a nőegyesületek elnököinek vezetésével; Mögöttük foglaltak állást a tüzeltő- és a lövégegyesület, továbbá az iparhatóságok zászlók alatt. A királyi sátor előtt díszmagyarban várakoztak Molnár Viktor temesi főispán, Kapdebő Gergely alispán, Joannovic Sándor főjegyző, Prepeliczay Ödön központi főszolgabíró, Nagy István, Mijarovszky Béla szolgabíró, Yannay Gusztáv közigazgató, mint a lippai rendezőbizottság elnöke. Ott voltak még Mindel József lippai községi bíró és Szavicz lippai községi jegyző. A trónörökös vonata, amely Budapest érintése nélkül érkezett Bécsből Lippára, pontban hat órakor robogott be az állomásra. A trónörökös, aki Gold alezredes és Rémy-Berzenkovich sorhajóhadnagy kíséretében szállt ki, a közönség lelkes éljenzessel fogadta. Molnár Viktor főispán rövid beszédben tisztelettel és örömmel üdvözölte Temesvármegye területén a fenséges urat. Erre Ferenc Ferdinánd így felelt:

Köszönöm nagyon szépen a fogadtatást. A fenséges ur nagyon sajnálta, hogy nem jöhetett el.

A főispán ezután bemutatta az alispánt, kivel a megyei viszonyokról beszélgetett, majd a megye járás, község és egyházak képviselőit, akikkel mindketten kezelt meg barátságos szavakat váltott a trónörökös. Azután újra a főispánhoz lépett s vele beszélgetett. Nyolc pernyi időzés után a jelenlevők dörgő éljenzése és a magyar Himnusz hangjai mellett ismét az udvari vonatra szállott a trónörökös, amely hét óra előtt Alhosra vitte, ahol a hadgyakorlat vezetésébe várta, élén báró Beck tábornagynagy, a vezérkar főnökeivel, akinek társaságában a külföldi attasék és katonai bizottságok is odalovagoltak Temes-Ujfaluból. Alhosián a trónörökös is lóra ült és az egész társaság a több kilométernyire nyugatra fekvő dombra lovagolt, ahol bevárta a két fél lovashadosztályainak közeledését.

Temes-Ujfalú, szeptember 3.

A trónörökös a hadgyakorlat után 10 óra 20 perokor érkezett Temes-Ujfaluba. Udvari fogaton jött, oldalán Windischgrätz Lajos herceg csapatfőfelügyelővel. A kastély előtt elvonult uton a környékbeli lakosság nagy számban gyűlt össze és az érkező trónörökösöt hársány éljenzessel üdvözölte. A kastély lépcsőfeljárata előtt gróf Zsolénski Róbert fogadta a fenséges vendéget. Ott voltak azonkívül Molnár Viktor főispán, Prepeliczay Ödön főszolgabíró, azonkívül Temes-Ujfalú község elöljárósa: Panajot Sándor jegyző. Bürger János bíró, és két eskűt. A trónörökösnek valamennyit bemutatott és a főherceg mindegyikkel beszélgetett. A bírótól a minap a községben előfordult tüzesetről tudakozódott. Ezután a trónörökös visszavonult lakóosztályába. A hadvezetés többi tagjai csak később érkeztek Temes-Ujfalura.

Ferenc Ferdinánd főherceg mai megjelenésével egy csapásra meghódította a sziveket. A a lebilin-

oselő módor, melylyel lippai fogadtatása, valamint Temes-Ujfalura történt bevonulása alkalmával a fogadtatásra megjelent polgári hatóságokkal és a neki bemutatott személyekkel érintkezett. az itteni lakosságban valószínűleg lelkesedést keltett. Az alhosi vasúti állomáson végbement katonai fogadtatás sem volt híján a szívéllyességnek. Barátságos köszöntéssel fogadta a főherceg báró Beck tábornagynagy, a vezérkar főnökeivel, valamint a két fél csapatfőfelügyelőnek üdvözölését, egyideig társalgott a külföldi attasék-kal; majd lóra ült a több mint 100 lovasból álló fényes társaság és a főherceggel és a hadgyakorlatok fővezetésével élén 7 óra felé északkeleti irányban előrehaladtak a kitűnő állapotban lévő dűlőuton.

Két kilométernyi lovalgás után a bulámos területnek egy kiemelkedő részén megállottak. Körülkötöl csak tarló van, buktatott tarló és itt-ott széles kiterjedésű tengeri-üldetvények, amelyek északon szőlők és dohányföldök határolnak. A két fél lovas-ságának, amelyek találkozását várták, semmi nyoma. A társaság leszáll a lóról, hogy az eseményeket megfigyelje, amely idő alatt a főherceg a hadgyakorlatok fővezetésének tagjaival, valamint a külföldi attasék-kal barátságosan társalog. Egyszer csak távol dél-nyugaton hatalmas porfelleg emelkedik, amely a látóhatár mentén észak felé halad. Nem sok idő telik bele és északnyugatról ugyanolyan porfelleg támad, csak hogy vastagabb és sötétebb, a társaság nyomban lóra száll és vágatva északnyugati irányban a következő magaslatra lovagol, amely szabadabb kilátás-nak nyit teret.

Közben a két fél lovas-sága is észreveszi egymást és nyomban ezután látni, amint a vögytűknöben lovas-ság nyomul előre, a nagyszabedű hadtest egész lovas-hadosztálya, egy honvéd-lovasdandárral az élén, de még melőtt kitejődhethetnek, a 7. hadtest lovas-sága, amelyben szintén van egy huszárezred, tüzbe viszi lovalgól ütegeit. Erre egy több négyzetki-ométer kiterjedésű terep sa társaság színjáték tárul a néző elé, roham rohamot követ, a m-gtámadott és szétszört csapatok újra gyülekeznek. világmegjör fordulatokkal csapnak a lovaszerek egymásra és vágatnak el egymás mellett; alig pillant meg az ember egy lovas-eredet, máris eltűnik az a sötét porfelőben. A lovas-ság a tarlókon, árkon-bokron keresztül mint a szélvész vágat, csak egy reng lovak patája alatt a föld. Ezalatt az északi fél lovalgól tüzérsége is tűz-vonalba fejlődhetett, mert onnan is ágyudőrej hangzik fel.

Mindenki el van telve csodálkozással a lovas-ság harcoképessége iránt. A sok ezer lovas közül a vad száguldás közben csak egy embert vetett le a lova s ennek sem történt semmi baja. Baleset csupán csak egy fordult elő: Alhram ezredes, a 8. honvéd-buszár-ered parancsnoka az egyik roham alatt olyan szerencsétlenül esett le a lóról, hogy kulcsontját törte. Az ezred az éjszaka új ideiglenes parancsnokot fog kapni.

Délőltől 1/210 órára Ferenc Ferdinánd főherceg Alhosra lovagolt, ott pedig kocsira ült és főhadiszállá-sára, az újfalusi kastélyba hajtatott. A hadgyakorlati sátorban adott ebédre, amelynél a két csapatfőfelügyelő, Windischgrätz herceg és báró Waldstätten között ült, polgári részről hivatalosok voltak Molnár Viktor főispán, Kapdebő Gergely alispán és Hold plébános. Ő fensége a gyakorlatokról naponta távirati jelentést küldet magának.

KÜLFÖLD

Az angol király elutazása. Az angol király ma délelőtt elutazott Bécsből. Királyunk tíz óra előtt Edvárd királlyal a nyugati pályaudvarra hajtatott. Az egész uton a közönség ovációban részesítette az uralkodókat. A pályaudvaron bucsuzására megjelentek Fülöp közburgi herceg, az angol nagykövet és a nagykövetség személyzetével, gróf Mensdorf követ, Schöller Pál főkonzul, Feldsarek konzul és mások.

Az angol király mellé díszszolgálatra rendelt urak elkísérték a királyt a pályaudvarra. Az urak-dók rövid ceolet tartottak, azután a Perronra mentek. ahol igen szivesen elbucsuztak egymástól, köztér megocsokolták egymást és megszorították egymás kezét. A király azután szivesen elbucsuzott báró Bechtolsheim-tól, miatt királyunk az angol király kíséretének tagjaival fogott kezét. Edvárd király ezután főszállott a szalonkocsiba, amelynek ablakánál megjelenve, egészen a vonat elindulásáig társalgott uralkodókkal. A vonat elindulása után a két uralkodó ittegetett egymásnak, míg csak a vonat el nem hagyta a csarnokot. Edvárd király tegnap gróf Goluchowski külügy-minisztert külön kihallgatáson fogadta.

Londonból jelentik: A diszebben, mely tegnap este az Institut of Journalists évi gyűlését befejezte, elhatározta, hogy az angol hírlapírók táviratilag üdvözölték az osztrák és magyar újságírókat. A távirat,

melyet Singer Vilmoshoz, a Neues Wiener Tagblatt fő-szerkesztőéhez, mint a nemzetközi sajtószerzővetség el-nökéhez intéztek, így hangzik:

Az Institut of Journalists, mely Bristolban kongresszusra gyűlt egybe örvend, hogy az egyesült királyság újságírói nevében legrészesebb üdvözletet küldjék az osztrák és a magyar kol-legáknak azért a barátságos és szíves fogadásért, melyben uralkodójuk Bécsben részesült.

Királyunk azon alkalmából, hogy az angol király őt az angol hadsereg tábornagyává nevezte ki, a kö-velkező sürgönyt intézte gróf Robertshez, az angol hadsereg főparancsnokához:

Ő felsége Edvárd király tegnap este kine-vezett engem az angol hadsereg tábornagynak. Örömmre szolgál, hogy önnek e minőségemben üdvözetemet küldhetem. Ferenc József.

Roberts a következő távirattal válaszolt:

Mélyen meghatótt az a megtiszteltetés, amelyet felséged az angol hadsereg írást és én irántam oly kegyes táviratával tanúsított. Az angol hadsereget nagy megtiszteltetés érte azaz, hogy névsorában benne van felségednek fenkölt neve tábornagy minőségben. A hadsereg és a magam nevében hódolatteljes és szívből fakadó üdvözetemet küldöm felségednek. Earl of Roberts.

Az angol király Earl of Pembroke főudvarmaga-nak a Lipót-rend nagykeresztjét, sir Clarke főhad-segének a Ferenc József-rend nagykeresztjét, Portse-ne hadsegének a Ferenc József-rend középkereszt-jét a csillaggal, Fairholme tengerészeti attasé alezred-esnek a másodosztályú vaskorona-rendet és Ponsonby titkárnak a Ferenc József-rend középkeresztjét ad-mányozta. Az angol nagykövetség tagjai is magas rendjelkitüntéseket kaptak.

Bécs, szeptember 3.

Az angol királynak előre jelzett tanácsko-zása a politikai helyzetről tegnap délután, Edvárd királynak a vadászatról való visszatérése után ment végbe gróf Goluchowski közös külügyminisz-terrel. A konferencia teljes egy óráshoz tartott. Miként az Allg. Corr. diplomáciai részről értesül, Edvárd király, aki a görög királytól a Balkán-viszonyokról részletesen tájékozva van, nagyon komolyan nyilatkozott a Balkán-helyzetéről s különösen a macedon mozgalomról.

Merénylet Roosevelt ellen. Távirataink

között emittetük, hogy New-Yorkban letartóztattak egy Romer nevű embert, aki Roosevelt elnök ellen állítólag merényletet akart elkövetni. Ugy látszik, hogy az illető nem merénylő, hanem elmebajos. Az elnök nyári rezidenciájához hajta-tott és ott azt mondta a portásnak, hogy követ-lenül beszélnie kell az elnökkel. A portás rend-őrköt hívott, akik az elmebajos embert letartóz-tatták. Hat golyóval töltött revolvert találtak nála. A rendőrség nem hiszi, hogy ez az ember me-renyletet akart elkövetni. Az állítólagos merénylőt nem Ronnernek, hanem Weillrunner Harrynak hívják; kihallgatásánál azt mondta, hogy feleség-gül akarja venni Roosevelt leányát. Weillrunner egy farmernek fia.

A balkáni mozgalmak.

Budapest, szeptember 3.

A Matin arról értesül, hogy Delcassé külgy-miniszter a legközelebb tartandó minisztertanáson azt a kérdést fogja fölvetni, nem volna-e ajánlatos a jelenleg a Keleten lévő hajóhadierőt megerősíteni. Valószínű, hogy e kérdésben dönteni fognak.

Monasztirban összeült a rögöntőlös bíróság, amely csak bolgár ílleklők dolgában fog itélni.

Szófia, szeptember 3.

Euzinogradban, ahol most Ferdinánd fejedelem miniszterével szorgosan tanácskozik a teendők felől, garmadával viszi a posta a fejedelem-nek a fenyegető leveleket, amelyekben a macedon bizottságok vezérei sürgősen felszólították a fejede-lemet, hogy vagy jöjjön azonnal Szófiába és álljon a macedon-mozgalom élére, vagy mondjon le, mert Bulgáriának olyan fejedelem kell, akiben van bátorság, elszántság és megérti népet.

Most már félhivatalosan is beismerik, hogy a fejedelem helyzete szerzőltől sulyos, mert az európai hatalmak által diktált magatartás a macedon-kér-désben teljesen ellenkezik a napról-napra növekvő áramlattal.

Konstantinápoly, szeptember 3.

Tegnap tíz nem-mohamedán egyházi mellőség ki-hallgatáson volt a szultánnal és nevében az ökményi patriárcha kifejezte szerzenesikványaikat a szultán trónalépésének évordulója alkalmából, mire a szultán azt válaszolta, hogy mindenkor őszintén óhajtja ösz-szesz állatválnak jólétét, laj- és vállalkútönbség nél-kül. Az ökményi patriárcha beszédéből kiindulva, amelyben ez utalattat fejezte ki a felkelés felett, a

szultán kijelentette, hogy tudja, hogy a néhány tartományban kitört mozgalom nem belső, hanem külső bujtogatásra vezetendő vissza. Sajnálja a beállott eseményeket, de reméli, hogy a mozgalmat erélyes intézkedésekkel mielőbb elnyomják. Sajnálja azt is, hogy néhány katona erőszakoskodást követ el, de bizonyosak lehetnek abban, hogy ez nem az ő rendelkezésére történt. Elkezdvén, az ő törekvése, hogy alattvalóit boldogságban és nyugalomban lássa. A küldöttség közölte hírsorsosaival azt az ő atyai érzelmét. Isten a tanja, hogy egészen őszintén beszél. Ezután a szultán a bolgár exarohához fordult és utolsó szavait ismételve, azt a reményét fejezte ki, hogy az exaroha nem fogja elmulasztani, hogy szavait híveinek tudtul adja. Végül a szultán megígérte az ökümeniai pátriárchának, hogy a ruméliai tartományokban lakó görög nemzetiségi áldozatok javára rendezett gyűjtésében részt vesz. A szultán szavai általában, valamint különösen azok, amelyeket a bolgár exarohához intézett, láthatólag nagy benyomást tettek a küldöttség tagjaira. Hír szerint a pátriárcha és valószínűleg az egyházközségek fejei is a szultán szavainak közzétételét készítik elő.

Konstantinápoly, szeptember 3.

Sem a porta, sem a konzulátusok jelentései nem erősítik meg néhány lapnak azt a jelentését, hogy Hassinbeglieben vagy Kervanreiban a komitébándák dinamittal levegő beröpítettek 250 basibuzokot, akik egy toronyba menekültek.

Konstantinápoly, szeptember 3.

Ujabbn érkezett hírek azt mondják, hogy a Tiroowoba küldött *Sukri* basa hadosztálytábornok, aki 1883-ban ama török tiszték első csoportjában volt, kiket kiképzés végett Németországba küldtek, és aki négy évig az első porosz gyalogtüzérezredben szolgált, kitűnő eredménnyel folytatja hadműveleteit és már több száz bandatagot elfogott. A siker főleg a hegyi útegek gyakori alkalmazásának tulajdonítható, ami által másrésről néhány falu elpusztult és ártatlanok is szenvednek. A bandák is hír szerint az utóbbi napokban ismét néhány községben pusztításokat vittek véghez és kegyetlenkedéseket követtek el. A *kirkilissei* szandzsák pacifikálása előreláthatólag még hosszabb időt vesz igénybe, mint hogy a terepviszonyok a bandaháborúra sokkal kedvezőbbek és a bandák taktikája az hogy csak éjszaka működnek. A külföldön áterjedt hírek, hogy az egész drinápolyi vilájet felkeésben van, helyreigazítandók annyiban, hogy a bandák garázdálkodása csak a kirkilissei szandzsákban, vagyis a drinápolyi vilájet hat szandzsákjának egyikében folyik.

Konstantinápoly, szeptember 3.

Még mindig nem határozta meg a macedon bandák elnyomására rendelt csapatok főparancsnokának személye iránt. Az utóbbi napokban ismét híre járt, hogy Edibn basát neveztek ki főparancsnokká és ez Macedoniába megy. Ennek az utazásnak azonban alighanem csak felügyeleti és informatív céljai vannak, mert nehezen volna végrehajtható a két különböző egymástól távolos színhelyen, a monasztri és kirkilissei szandzsákokban működő csapatok közös vezetése, és ez csak akadályozná a műveleteket. Ellenben valószínűleg Ibrahim basa tábornagy, a 9. hadosztály és a szaloniki hadtest területén a bolgár határszél parancsnoka fog megbízni a drinápolyi hadtest területén levő bolgár határszél parancsnokságával is. Seid Husuk basa hír szerint tegnappelött hosszabb kihallgatáson volt a szultánnál, ami nagyvezérválozásról szóló hírekre adott alkalmat. Ez azonban valószínű.

Konstantinápoly, szeptember 3.

A portának az osztrák-magyar és az orosz nagykövetségnek intézett közleményei azt mondják, hogy a szófiai komitő legutóbbi ülésén azt határozták, hogy a komitő tagjait bandák alakítására vagy pénzszerzésre kényszerítik és azokat, aki ennek nem tesznek eleget, meggyilkolják. Ennek következtében megkezdődött a bandák összpontosítása a bolgár határon, Dubnicán és Kústendüben. Néhány bandalónok, köztük bolgár tiszték is. Bulgáriába mentek újabb bandák alakítása végett. *Fresne Bulgaria* (?) bandalónok hír szerint 8 bandataggal a bolgár határra ment ujonnan alakított bandák átvele végett. Fegyvereket, lőszert és dinamitot a bizottságok részére a bolgár rendőrség szemelattára szállítanak partra Singensklában a burgaszi öbölben, valamint Lujeboliskelában és Etlmuriban.

A BUDAPESTI NAPLÓ telefonja.

Szerkesztőség 56-12
Kiadónivatal 54-39

HIREK

Szeptemberi strófák.

I.

Szeptember elsején.

Igen, igen édes asszony,
Amint néked megígértem,
Szeptembernek elsejére
Budapestre visszatértem.

Visszatértem Budapestre,
Hogy bevalljam neked menten
Lábaihoz leborulva:
Számár voltam, hogy elmentem!

Mert az élet csak veled szép
Nyáron is úgy, miként télen:
Bár maradtam volna nálad,
Vagy te jöttél volna velem!

Oh be hányszor gondoltam rád,
Édes asszony, meleg asszony,
De leginkább egy vasárnap
Semmeringen a terasszon.

Aznap égő epedéssel
Úgy elfogott a búbanat
Édes asszony, meleg asszony,
Csókos asszony, te utánad!

És a lolkem fölkereste
Hű szerelme csalfa tárgyát, —
Semmeringről a teraszról
Küldtem is egy aniz-kártyát.

II.

Hidegvíz-kúra.

Kérdi, édes, merre jártam? —
Voltam itten, voltam ottan,
De időmnek javarészét
Vizkúrára fordítottam.

Maga engem sokat kintzött,
Minél fogva anyai búra,
Szivétépő lángpokolra,
Jól esett a hideg-kúra.

És kezeltek hideg vízzel
Különösen s általában;
Kezeltettem mellem, térdem,
Kezem, hátam, fejem, lábam.

De leginkább kezeltettem
Lehűsítő enyhe nedvvel
Áma szervem, melyet maga
Nagyon kinez s nagyon kedvel. —

Áma szervem, melynek égő,
Lankadatlan gerjedelme
Magától, ha lelke lenne,
Egy kis halát érdemelne. —

Áma szervem, mely örökre
Csak magáért lüktet híven, —
Az leginkább kezeltettem,
Szegény szívem, árva szívem!

Valahányszor dúlt szívemre
A hűsítő párnát tette,
Sirt az edzett fűrdőszolga,
Mert még ő is szánt felette.

És az orvos meg-megvizsgálta,
Hogy a szívem egyre ég-e, —
Meggkérdzte, honnét támadt
Bús szívemnek betegsége.

És feleltem: „Doktor ur, hej,
Onnét támadt betegségem,
Hogy egy nagyon gonosz asszony
Nagyon, nagyon drága nékem.

Van neki két gödröcskéje,
Szíve nincsen, szeme ragyog,
Az a baj, hogy ő nagyon szép,
Én pedig nagy császi vagyok!”

III.

Budapest.

Üdvözöllek, hön ölelek,
Lelkem fénye: Budapestem!

Csak most láttam, mint szeretlek,
Mikor tőled távol estem.

Most, hogy villanyfényes éjed
Végre ismét rám sötétül,
Ittasultan reszket szívem
Az énekek énekétül.

És szerelmes gügyögéssel
Sírva súgom sok utcádon:
Budapest, oh legszebb asszony,
Visszatértem és imádom!

Lobogó lángszerelemmel
Epédés vonz kebelére, —
Városoknak királynoje,
Önért dobog szívem vére!

Budapest, ah áldva áldott
Minden köve és göröngye:
A Dunának zöld szalagján
Ön a földnek legszebb gyöngye!

Ah e percben az örömpir
Halvány arcom' tüzzel festi. —
Nem is tudtam, hogy a szívem
Ilyen mérvben budapesti.

Gergely István.

Budapest, szeptember 3.

— BUDAPESTI NAPLÓ. Augusztus 31-ikén új előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Személyi hír. *Szerényi József* miniszteri tanácsos szabadságáról visszalért s mint a kereskedelmi miniszterum kodifikáló osztályának vezetője, hivatalát a miniszteriumban elvoglalta.

— A toszkánai nagyherceg Gödöllőn. *Ferdinánd* toszkánai nagyherceg ma reggel báró *Lilien* őrnagy, szolgálatot tevő kamarás kíséretében hosszabb tartózkodásra Gödöllőre érkezett. A nagyherceg vadászni fog a korona-uradalmi erdőben a király részvételével.

— A király Budapesten. Ő felsége a király ma este Budapestre érkezett. Az udvari vonat, amelyet *Ludvigh* Gyula főrendiházi tag, a magyar királyi államvasutak elnökgazgatója, *Décsy* Lajos üzletvezető és *Stejskal* József és *Lendvai* Márkus felügyelők vezettek, este pont 7 óra 30 perckor robogott be a nyugati pályaudvarra. A király fogadására itt *Márkus* József főpolgármester, *Rudnay* Béla főkapitány, a magyar királyi államvasutak részéről *Pulezky* Garibald üzletvezető-helyettes és *Daróczy* Rezső állomásfőnök jelentek meg. Ő felsége kíséretében voltak *Liechtenstein* Rudolf herceg első főudvarmester, gróf *Paar* Ede lovassági tábornok és *Bolfras* Athur tábornagy főhadsegédek, lovag *Svessl*, a kabinetiroda főnöke, herceg *Dietrichstein* ezredes, báró *Apor* őrnagy és *Gozani* márkai őrnagy szárnysegédek, lovag *Rohm* ezredes. *König* Károly osztályfőnök, dr. *Kerzl* József udvari tanácsos, udvari orvos, valamint a kabinetiroda és ő felsége katonai irodája két-két tisztviselője. A király, aki magyar tábornoki egyenruhát viselt, a kocsiból kiszállva, mindenekelőtt *Ludvigh* elnökgazgatóhoz fordult, majd *Márkus* főpolgármestert és *Rudnay* főkapitányt tüntette ki megszólítással. Ezután ő felsége a diszvárótermen át az udvari kocsizhoz ment és *Bolfras* főhadsegéddel oldalán, a királyi várakhoz hajtatott. A pályaudvar előtt és az utcákon egybegyűlt sokaság ő felségét mindenütt lelkesen üljenezte. A királyi várakban magában, tekintettel arra, hogy ő felsége jelenlegi budapesti tartózkodását pusztán félbeszakította, épp úgy, mint a minapi elutazáson bucsu, a mai érkezésnél fogadás sem volt.

— Lord Milner utazása. Délafrika főbistosa: Lord Milner, a Lloyd-társaság *Kleopatra* nevű gőz-sén Lourengo-Marquezból Triesztbe érkezett. A partraszállás alkalmával *Becher*, a Lloyd-társaság elnöke, *Strohbach* udvari tanácsos, a tengeri hatóság vezetője és *Churbill*, angol konzul üdvözölte. Milner a legnagyobb dicsérettel emlékezett meg a *Kleopatra* gőzös személyzetéről és berendezéséről és arról a figyelemről, melyet iránta az egész uton tanusítottak. Lord Milner Triesztből vasuti szalonkocsiban, melyet az osztrák kormány bocsát rendelkezésére, néhány napi tartózkodásra Bécsbe utazik, onnan pedig hosszabb kurára *Karlsbadba*.

A *Daily Express* tudósítójának arra a kérdésére, hogy milyen állapotban hagyta a politikai ügyeket Atrikában, ezt jegyezte meg Milner:

— A helyzet jó, vagyis a jelenlegi nehézségek

nem legyőzhetenek, csak időre és nyugalomra van szükség. *All will go well in the end* — fejezte be Milner, ami annyit jelent, hogy: minden jól fog végződni.

Gyérzsámu megjelenése. Néhány soros kis értesítés jött a napi újságyaughalmaz között, amely tudatja a nagyvilággal a „gyérzsámu megjelenés”-t. Tudniillik a *Magyar Történelmi Társulat* választmányja tagjainak a megjelenése volt „gyér” és e miatt a mára hirdett első ülés a szünet után nem volt megtartható. Istenem, nem nagy eset, sőt majdnem örvedetes, hogy a komoly tudós társaságába is beköltözik végre egy kis bohém könnyedség. Szeptember első napjait éljük, a nap még forrón tűz le a magasból, fenyvesek árnyán, tengerek és folyók vizet hullámokban jól esik még a hűsölés. És a komoly történelmi társulati tagok lubickolva, hűsölve így biztatják magukat:

— Ej, maradok még kicsinyes és üdülés és pihenés lágy karjai közt... Majd ott lesz a kolléga... az első ülésen.

Igy morfondírozott sok tudós ur és „gyér zsámu” lett a megjelenés. És elmaradt az első ülés. Majd meglesz a következő. Amelyik hányadik is lesz vajjon? Második, vagy első?... Majd eldöntik, hanem jövőre jó lesz a legeslegeslős szeptember végső napjaira kitűzni, amikor már a fenyves s a hullám nem oly enyhén, hanem élesebben hűs...

Deák Ferenc emlékezete. Deák Ferenc születésének századik évfordulóján, amely október 17-én lesz, *Wlassics Gyula* miniszter az összes iskolákban ünneppel tartását rendelte el és a tanügyi hatóságokhoz a következő hazafias szellemű rendeletet intézte:

Átthata mélyeséges igazságától annak, hogy miként az egyének, egy a nemzetnek életében is, a mut a jövőnek záloga és hogy a nemzet nagyjait iránt való hálás kegyelet és a róluk való lelkes megemlékezés — kivált a minden szép, jó és igaz iránt fogékony ifjú szívekben — a kötelezettségnek, hazaszeretnek s nemes nagyraötresnek bőséges forrása. nemesnak nagyfontosságú pedagógiai érdek által ösztönöztem, hanem lelkeim legbensőbb sugallatát is követem. midőn igaz örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy figyelmét nemzeti közéletünk azon szellemőrlására irányozzam, aki őszellen, egyenes jellemével, elméjének bölcsességével, lelkének nagyságával és szavának meggyőző erejével, még a legnagyobbak közül is kivált és akit nemzetének rajongó üszlete már életében a haza bölse nevével tüntetett ki. Ez év október 17-én lesz századik évfordulója a napnak, amelyen a Gondviselés a legnagyobb államférfiak egyikével ajándékozta meg ez ezeréves dicsőséggel tündöklő és ezeréves megpróbáltatással hősiességgel megküzdött nemzetet. Deák Ferenc lángelméje, akaratának megdöntöhetetlen ereje csaknem példátlan nagy tekintélye megalálta a legnemesebb és legdicsőbb uralkodó szívéhez az utat, s nemzete és királya közé állva, mérsékletével, bölcsességével eloszlatta a féltérséget felhőt és a szeretet láncaival kapcsolta össze a magyar nép és uralkodójának szívét s a szeretet erejével a romok hegyén újra felépítette az alkotmányt és ezzel hazája nagyságát és dicsőségét. Alig van alkaja a magyar történelmnek, kinek életűrténete, cselekvései, küzdelmei és alkotásai, több és nagyobb tanulsággal szolgálhatnak az ifjúságnak mint éppen Deák Ferenc pályafutása. Örök típusa ő a magyarnak, kibent tántorit-hatatlán királyhűséggel a hazának és szabadságnak tiszta szerelete párosul, ki a nemzet igazából egy szemernyi fel nem ad, de józan bölcsességgel tüzi ki nemzete elő a cölöket. Nincs honférije, amire példát nem nyújt élete. Kötelezettségűs, komoly munka, férfias kitartás, megfontolás, ürhetlen jellem, jogtisztel, lobogó hazaszeretet, közmondásszerű egyszerűség és őszelenség, mindez oly teljességben és tisztaságban van meg benne mint kevés másban! Követendő mintaképe ő a nemes eszményektől hevülő magyar ifjúságnak akinek pályája csodálatosan alkalmas arra, hogy az ifjú becsvágyának tetre serkentő oly tényezője legyen, melynek jellemképző és pédaadó ereje e százados évfordulón a nemzeti nevelés egész vonalán éreztessze megtermékenyítő, áldásos hatását. E cöl érdekében melegen chajtván, hogy Deák Ferenc nagy alkaja és magasitos élete, e ritka alkalomból céltudatos, lelkes ismertetés és méltatás kapasan a magyar tanuló ifuság elő álltassék, míg egyfelől tolvó évi október hó 17-ikét az összes rendelkezésem és vezetésem alatt álló tanintézetek névze, szünnapul rendezem, addig másfelől megkivánom, hogy e napon ezen tanintézetek valamennyien, egységes program szerint, hazafias, méltó emlékünneppel tarissanak, amelynek részletes tervére névze a következőket írom elő:

Az egyetemeken, műegyetemen, jogakadémiaikon, nemkülönbén a művészeti iskolákban, az ünnepeiknek szeszálitása az ifjúságra bizható; természetesen azonban, hogy az ünnep kizárólag Deák Ferenc emlékének legyen szentelve. A középiskolákban és tanítóképző intézetekben a Hymnus és a Szózat elnevelése közé beillesztendő a programba egyik tanár emlékbeszéde és (az alginmáziumok és a reáliskolák kivételével) a legfelsőbb osztálybeli tanulóok egyike által szintén a haza bölseről írott s a szaktanár ítélete szerint valamennyi közül lezsikerültebb magyar házi dolgozat felolvasása, mi vézből eirendelem, hogy ezen intézetek legelsőbb osztályában az 1903—1904. tanév első magyar dolgozatának tételül Deák Ferenc életének és pályájának melatása tüzendő ki. A hereshedelmi és felsőbb leányiskolák ünnepeinek programja ugyanilyen legyen, kivéve, hogy itt a versenydolozatosok készíttetését az egyes tanári testületeknek határozatára bízom. A polgári és elemi iskolák ünnepi programja szintén azonos a középiskolákéval, azza!

különbésséggel, hogy ezekben a szóbanforgó dolgozat teljesen elmarad. A *gyógypedagógiai intézetek* ünnepi programját a fent elmondottak figyelembe vételével s a viszonyok megérlelésével az illető tantestületek állapítsák meg. Azon szífordás hitben, hogy az ünnephez fűzött hazafias és nagylontosságú cölök megvalósításában minden tényezőnek odaadó, lelkes és teljes támogatására számíthatok, nyomtatékkal hangsúlyozom, hogy az országészerte rendezendő ünnepek lefolyását különös érdeklődéssel óhajtom kísérni, mivelből mindennemű tanintézeteken tartott ünnepekről rövid jelentést várok az emlékbeszédeket tartó tanár, tanító és a legsikerültebb dolgozatot szerkesztő tanuló nevének lelemlítésével. Budapest, 1903. augusztus hó 31-én. *Wlassics Gyula.*

Kérvények a király kocsijában. Alighogy megérkezett a király ma este, a reá várakozó nagy néptömeg soraiból két kérvényt is dobta a kocsijába. Hihetetlenül naiv kérésnek fordult mindkét ember a királyhoz. Az egyik kérvényben — amelyet még a nyugati pályaudvar előtt levő téren dobott a kocsijába *Schmalcz Salamon*nak, egy bérkocsis felesége — azt kéri az asszony a királytól, hogy térjének valami kihágás miatt megvont *bérkocsis-igazolványát* adassa neki vissza ő felsége. A másik kérvényt a Lánchid tájékán *Aczél Odön* foglalkozás nélküli ember dobta a király kocsijába. A kérvényben azért esdekel *Aczél Odön*, hogy *helyszerező kifizető állásra* jogosítványt kaphasson. A két kérvényezőöt bevitték a főkapitányságra, azonban azonban igazolás után mindkettőt elboacsották.

Edvárd király a Jockey-klubban. Angolszág Bécsben időző uralkodója tegnap este váratlanul megjelent az ottani *Jockey-klubban*, ahol, mint arról mai tudósításunkban beszámoltunk, a késő éjjeli órákig tartózkodott, a magyar és osztrák urakkal kellemesen szórakozott s a látogatást pont éjjelkor lakoma fejezte be. Hogy mivel töltötte idejét a kiváló vendég a klubban, erről az érdekes dologról módunkban van egy adattal kiegészíteni mai tudósításunkat, még pedig a *Neues Wiener Tagblatt* gondos értesülése alapján. Bécsi lapársunknak ez értesülése szóról-szóra így hangzik:

Ez a hiven átvett — három csillagot megelőző — üresség a *Neues Wiener Tagblatt*ban semmiképpen sem nyomdahiha, sem teljesen elmosdott szedés, hanem valóságos fehér üresség. Hogy milyen nyomtatott soroknak kellett volna a helyén megjelenniük, erről hiteles tájékozással a bécsi cenzura szolgálhatna, amely már a korai hajnali órákban szereti megtudni a lapok legfrissebb közléseit. Amikor tudniillik még módjában lehet a lap arculatján némi változtatásokat eszközölni. — Ez a magyarázata a kis fehér ürességnek és bizonyára megboacsátható ezuttal az a kivénosiság, amely föl szeretné lebenteni a fátvölt ennek az ürességnek a titkáról. És végül az sem utolsó kérdés, hogy mi veszedelmesebb: az az eltávolított tiz sor-e, vagy az a tengersok sejtetem, amely az üresség nyomán támad?...

Hetyey püspök halála. Pécsről jelentik: A prágai orvosok befojezván *Hetyey Sámuel* püspök hullájának bebalzsamozását, a hullát ma reggel *Karlsbad*ól Pécsre utnak indították, hová hó/nap késő este fog megérkezni. A temetést hétfőn reggel 9 órára tüzték ki. A beszentelt gróf *Majdath Gusztáv* erdélyi püspök fogja elvégezni. Gróf *Szcheny Miklós* táviratilag fejezte ki részvétét. *Vaszary Kolozs* hercegegprimás a temetésen való képviselésével *Kohi Medárd* püspököt, az esztergomi főkapitán pedig *Kinda Teofil* pápai prelátust bízta meg. Báró *Fejérváry Imre* főispán személyesen kondoleált ma *Troll Ferenc* püspöknek. *Szögyény-Marich László Csodórol* a következő táviratban fejezte ki részvétét:

Fogadják kérem, meleg részvétünk kifejezését. A megboldogult püspök családom régi meghittje, barátja és jóakáruja volt, kinek emlékét kegyeletesen megőrizzük.

Bécsből a távollevő nuncius megbízásából *Nicotera* Sebestyén ezt sürgönyözte dr. *Igaz Béla* püspöki titkárnak:

Ö emenciája a pronucius legnagyobb fájdalommal vetto jó Hetyey püspök halálának szomorú híret és szívből kondoleál a öltisztelőndő káptalannak.

Majgorossy Imre pécsi polgármester a város tanácsa nevében átiratot intézett a káptalannak, melyben kiemeli az elhunyt püspöknek a város irányában tanusított szeretetteljes ragaszkodását. A pécsi káptalnakörlelvében rendelte el, hogy az egyházmegyében az összes templomokban naponta háromszor egy félórásig harangozzanak, minden templomban ünne-

pélyes gyászmeie tartassék s minden egyházmegyeli pap hat szent misét mutasson be az elhunyt főpásztorért.

Apácák temetője. A főváros egyik hivatalnoká megilletődvő fejezte be az olvasást, néhány pillanatig szótalanul hajtotta le fejét a papírra és úgy érezte, mintha valami fehérség suhant volna be lelkébe. Fehérség a lelkébe és világság a komor szobába. És mindez onnan az asztalon fekvő papírról. Oh, nem könyv, nem érdekes regény volt. Ezekből már régen nem árad fény és régen nem sugárik világság. A lélek, a szív sötét örvényei tátonagyan felénk belövik. A bűnök, az eltéveldések ijesztő denerevei röppennek fel lapjaikról. Felröppennek és szárnnyuk hideg suhanása megborozgat, mint a halál lehellete... Nem, nem könyv fektűt a hivatalnok íróasztalán, hanem néhány, finom betűkkel végigszántott papírlap. Fehér kezek írták, fehér kezek hozták. Onnan Ó-Budáról, ahol sötét füst száll fel a gyárak kéményeiből, ahol tehát sok mártírja, sok betege van a kemény munkának. Sok beteg, de kevés boldogtalanja, mert ott virasztanak felettük azok a fehéharu alakok, akiknek szívéből kihalt minden földi vágy és csak egy érzés él: a szeretet. Ezek bütiű szántják végig azokat a lapokat, melyeket a barbár hivatalos nyelv kérvénynek keresztelt el. Fehér kezek írták, fehér kezek hozták. Szörényen kopogtattak be véle a hivatalba, mert hát nagy, nagy kéressel fordultak a főváros hatóságához. Méltóval hozzájuk, a fehérekhez *apácákhoz*, kiknek szívéből kihalt minden földi vágy és csak egy érzés él: a szeretet. Földet kérnek a tekintetes tanácstól, kicsiny elkerített földet — köztemetőben, hogy ók, kik együtt éltenek a földön, együtt, egymás mellett pihenhessenek a halálban is. Együtt, ók a tiszták, kik fehéren haladtak tova a pornak és sárnak ebben a földi birodalmában, a nélkül, hogy csak ruhájuk szegélyét is bezsenneztek volna. Az öröm és mámor forró hullámai zajlottak körülük és ók odahúzódtak, ahol a szenvedés, a bánat, a fájdalmak sötét árnyai terjeszki szárnyukat. És az életkedv vidám kitérése helyett hallgatták a lázban fetengők kusza beszédét, a szenvedők nehéz sóhajtasait és haldoklóknak gyötrelmes hűrgését... Mikor aztán egy-egy pillanatra elbénultak a gyászt és siralmat hirdető hangok, mikor az álom egy-egy pillanatra ráborította a maga minden fájdalmat enyhítő leplét a szenvedők kiaszott testére, akkor ók, az ápolásban el nem fáradók, a szeretet gyakorlásában ki nem morúló, összeültek és beszéltek az ó vágyaikról, melyek úgy megfeszultak a földi salaktól, az ó álmaikról, a melyek nem a föld hiúságait tükrözik. És a tiszta ábrándok egy pillanatában foggant meg lelkükben a vágy, melynek teljesítését kérték a fehér papíron. A vágy, hogy a halálban is együtt legyenek, együtt és egymás mellett, elkerített helyen, amint együtt valának a földön... A hivatalnoknak, ki referátia kérésüket, remegett a hangja és a tanás teljesítette, hogy ily módon ó is hozzájáruljon egy akkorddal ehhez a bus, ehhez a tiszta melódiához.

Fókavadászat a Balatonnál. Egy fővárosi ur, ki ez idén vadászott először, de annál nagyobb szenvedélyiel, a balatonmenti nádasokban kacázott éppen. Borus, kellemetlen idő volt a az öreg csordás, ki a kis csónakot csaklyázta, bosszusan mormogta:

- Ma aligha akad valami kapóra...
- De egy fordulónál odaszeg a pesti urnak:
- Vigyázzon nagyságos ur... Tartsa a fegyvert... ; ; ;
- Itt a foka...
- Mi? Foka...? Kérdi igaztótlan a pesti ur s rostelte természetrajzi tudatlanságát, mert eddigelő úgy volt meggyőződve, hogy a Balaton mentén nincs foka...
- Igen... A foka... Ott, a fordulónál, — mondja a csordás.

A vadász kezében megkec a fegyver, arca kipirult s ime, — a fordulónál őt-hat kacsa reptűt fel...

- Hol a foka?... kérdi a pesti vadász...
- Ott reptűt la'...
- Somogyban ugyanis *falka* helyett azt mondják: foka...

Hisztéria a hadseregben. A bécsi katonarvosok tudományos egyesületének legutóbbi gyűlésén dr. *Franz* tőrösorvos három bosnyák katonát mutatott be, kik hisztériában megbetegedtek. Mindhármat mély álomban vitték a kórházba, hol az egyik tizenhét, a másik husz és a harmadik harminchat óra mulva ébredt fel. Hamarább semmi szerrel sem tudták őket felébreszteni. A felébresztés után mind a három katonánál a hisztéria jellemző tüneteit észlelték. Az orvosok a betegség okát az egyiknél a *gyakorlatok alkalmával való nagy megerőltetést*, a másodikonál influenztát, a harmadik bosnyák katonánál pedig a pálinka mértékletlen élvezetét konstalták.

A Duna apadása. A budapesti folyamamérnök hivatalhoz érkezett jelentések szerint a Duna s melékfolyói az utóbbi napokban rohamos apadásnak indultak. Az alsó folyamszakaszon már zátonyok is vannak, amelyek eltávolítására levontattak három kotrógépet. — A 14 órársnál a víz tegnap óta ismét 4 centiméternyit esett s mai magassága 238 centiméter.

— Királysértési perek Szegeden. A szegedi királyi ügyészség királysértés telmagasztalása címén indított eljárást dr. Balassa Armin, a Szeged és Vidéke szerkesztője és Nagy Mihály joghallgató ellen. Az ügy érdekes előzménye, hogy dr. Kalmár Antal királysértésért inkriminált közjogi könyve szerepel a dologban. A Szegeden tartózkodó egyetemi ifjuság szombaton tüntetést rendezett Kalmár Antal mellett, aki a nemzeti követelésekről cikksorozatát irt a Szeged és Vidékbe. Kalmár a Kossuth-szobornál beszédet mondott az ifjusághoz, mire dr. Balassa Armin szerkesztő és Nagy Mihály joghallgató válaszoltak s mind a ketten közjogi bibliának nevezték Kalmár könyvét. Mivel e könyv királysértés passzusai miatt a budapesti esküdtsek a tavasszal Kalmárt elítélték, a szegedi ügyészség a munka említett megjelölésében a királysértés telmagasztalást látta s Balassát, valamint Nagyt a büntetőtörvénykönyv 174. §-a alapján perbe fogta. Az ügyben, amely Szeged polgársága körében nagy feltűnést keltett, szombaton lesz az előzetes tárgyalás.

— Jegyzők gyűlése. A Magyarországi Községi és Köirjegyzők Országos Közpartii Egyesülete e hó 30-án délelőtt 10 órakor tartja évi rendes közgyűlését Pestvármegye székházának közgyűlési termében. A közgyűlés napirendjére 19 pont van kitűzve, amelyek közül kiemeljük a következőket:

A Somogyvármegyei Jegyző-Egylet indítvány a községi adóügykezelés államosítása, a tisztviselők és jegyzők szolgálati szabályzatának megalkotása, a jegyző közjogi helyzetének szabályozása, fizetésének, a korpótlékos rendszer behozatalával, évi 1600 koronában való megállapítása és a jegyzők ugdjügynökség egységes alapon való szabályozása dologban; — a Veszprémmegyei Jegyző-Egylet indítvány a községi adóügykezelés államosítása, a közigazgatás rendezésének napirendre tűzése iránt és hogy az országban meginduló mozgalomhoz való esatlakozásra a községek is felkérressenek; — a Sopronmegyei Egylet indítvány a közigazgatás egyszerűsítéséről alkotott törvény egész terjedelmében való végrehajtása, a községi adóügykezelés államosítása s a községi törvénynek, a vációztól viszonyoknak megfelelő sürdős módosítása dologban; a Zalavármegyei Jegyző-Egylet indítvány a kihágási és községi törvény módosítása és a jegyzők ugdjügynökség egységes alapon való szabályozása iránt; — a Zalavármegyei Jegyző-Egylet indítvány Erzsébet-alap segítő egyesület alkotta tárgyában; — a Komáromvármegyei Jegyző-Egylet, az Ugocsvármegyei Jegyző-Egylet kezdeményezése folytán indítványozza a közigazgatás rendezése érdekében tartandó országos jegyzői kongresszus összehívását; — az Udvarhelyvármegyei Jegyző-Egylet indítvány az országos községi és köirjegyzők munkáiról, fizetéséről rendezése és a községek segítése iránt; — tárgyalni fogja végül a közgyűlés azokat a még beérkező indítványokat, melyek az előző napon tartandó választmányi ülés előtt 24 órával beadták.

— Új kórház tődbajosok számára. A tődbaj rettetően pusztít Magyarországon s mi ezt bizony egy kicsit későn vettük észre. Akkor, amikor a statisztika rémületes adataiokk állott elő arra nézve, hogy hány olyan tődbajost temetünk el esztendőnkint, akit gondos ápolással megmenthetnénk az élet számára. Erre aztán megrémültünk s eszelekedtünk is valamit az ördöklő nyavalya legyőzésére. De nem sokat. Nem az egész erőnkkel rohantuk meg a balt, hanem itt-ott pár szanatóriummal, ami persze csak nagyon kis százalékát képes befogadni a betegeknek. Ilyen készültséggel nem igen fogunk nagy eredményeket elérni abban a gyilkos statisztikában, amely csupa tődbajos halálával számol be. Újabbban a belügyminisztérium a minisztertanács megbízásából új kórházat akar építeni a fővárosban s a tődbajosok részére. A kórházba elsősorban azokat a tődbajosban szenvedőket veszik föl, akiknek egészen külön kórházi ápolásra van szükségük, de helyük lesz abban a kezdődő s gyógyítható tuberkulózisban szenvedőknek is. A belügyminiszter ezért fölhívta a fővárost, hogy a közegészségügyi szempontból nagyfontosságú célra szintén hozzon áldozatot s a szükséges telket ingyen engedje át. Fölkérte a fővárost, hogy jelöljön ki néhány alkalmas területet, amelyek közül az országos közegészségügyi tanács szakértői választhatnának megfelelő terepüket. A belügyminiszter egyben a tanács figyelmére ajánlotta azt, hogy a telkek ne legyenek beépített területen s oly helyen, melynek nincs csatornája és vízvezetéke. Fontos körülmény az is, hogy a kórház telke ne legyen nagyon messze, mert ellenkező esetben a betegek szállítása nagy nehézségekbe ütköznék. A fővárosi mérnöki hivatal már befejezte a telekijelölés munkáját és a belügyminisztérium a közegészségügyi tanács szakértői véleményének alapján ugy döntött, hogy az új kórházat a X. kerületben a gyűjtőórház közelében állítsák föl. A közegészség csatorna itt már megvan és a vízvezetéki hálózatot az ősszel csinálják meg. A kórház építésére nyilvános pályázatot hirdetnek és a bíráló-bizottságba két orvoskari egyetemi tanárt is beválasztanak, hogy az építkezés higiénikus voltát ellenőrizhessék.

— Tűzvész. Igiről jelentik: Csütörtöknapon tegnap tűz pusztított, 6 lakóház a meléképületekkel és

7 oszár az idei termékkel együtt elégett. A termék nem volt biztosítva.

— Elpusztult csipkegyár. Milanóból jelentik, hogy Golla-féle csipkegyárban tegnap tűz ütött ki, amely elterjedt az egész épületre. A tüzet a tüzoltóság és a helyszínére siető katonaság minden erőfeszítése dacára sem sikerült eloltani.

— A vörössasrend lovagja. Nem valószínű, hogy a Vorwärts lenne a német eszászr legkedvesebb újságja. Ambar a eszászr szereti az erőt s titokban talán meghajlik azok előtt az erős emberek előtt, akik a szocialisták német újságját csinálják. Legújabbban megint kellemetlenségeket mond a Rex Imperatornak a Vorwärts. Azt mondja, hogy okos dolog, hogy rá van bízva a rendjelek s effélék osztogatása. Legalább lejárta a kitüntetések értékét. Az esett meg tudnivalik — a Vorwärts szerint — hogy a eszászr a vörössasrend negyedik osztályával tüntetett ki egy Modugno nevezetű oszár hadnagyot, aki nagyon is foltos multu ember s ezidőszert is tömlőben ül lopás miatt. Azt is mondják, hogy megölte a feleséget. Ilyenformán ezuttal nem okosan helyeztetett el a vörössasrend.

— Az iskolai beiratkozások. A beírás harmadik napján a fővárosi középiskolákban, négy iskolát kivéve, befejezték a beírást. E szerint holnap már csak a VI. és VIII. kerületi állami főgimnázium néhány felsőbb osztályába és a IV. kerületi evangélikus, valamint a IX. kerületi református főgimnáziumba lesz beírás.

A Barcsay-utcai főigazgatói irodát ma még jobban ostromolták; az előjegyzés vett tanulóik száma ma már meghaladja a másfélszázat, közülük 82 tanuló az első oszárba, 16 a másodikba 8 a harmadikba, 6 a negyedikbe 13 az ötdikibe, 10 a hatodikba és 8 a hetedik osztályba kívánkozik. Ezenelül azonban a főigazgatói iroda legalább megégszer ennyet küldött olyan iskolákba, ahol remélhető a fölvevélük, más részüket rábeszélte, hogy lépjenek reálisokába, vagy polgári iskolába. Sok szülő halgatott is a szóra, nemokára azonban azzal tértek vissza, hogy a polgári fiúiskolákban sinos már helyt elsőosztályos tanúk órák. Mi több, azon panaszokdtek, hogy a fővárosi községi felsőbb iskolákban nines is középponti irodájuk, ahol a kimaradotakat legalább följegyeznék, kéri tehát a följegyzést az állami középiskolák irodájában. A szakiskolák közül a felső kereskedelmi iskolákban órási teher a magas leckepezz és a tandímentességnek 25 százaléka való megszoritása, valamint az új osztály nyitáának megnehezítése. A női kereskedelmi kurzusok gyorsan telnek meg. A VIII. kerületi präter-nai női kereskedelmi iskolai kurzus egyik osztálymár a beíráselő napján megtelt, a fölvevélit azonban naponkint a delutáni órákban folytatják a párhuzamos osztályra. A középiskolai beírás eredményét holnap delután Erődi Béla főigazgató elnöklésével az igazgatók értekezlete veszi számba.

A fővárosi közoktatásügyi osztálya ezt a felszólítást teszi közzé:

Azok a tanulók, akiket a fővárosi közegészségügyi polgári iskola bármilyen okból eddigéig föl nem vettek, jelentkezzenek — a beíráselő szükséges okirattal együtt — szeptember hónap 4-iken pénteken, és 5-iken szombaton, délelőtt kilenc és délután egy óra között, a középponti városi háza második emeletén levő közoktatásügyi osztályban, ahol a fölvevélit öket jegyezni. Ugyanott tudnájuk meg majd az illetők vasnap délelőtt 9—12 óra közt, hogy melyik iskolában kapnak helyet.

— Istentisztelet. A pesti izraelita hitközség dohány-utcai s rombach utcai templomában a péntek esti istentisztelet további intézkedésig hat órákor kezdődik.

— Eljegyzés a virágmédium családjában. Érdekes eljegyzési hír érkezik Berlinből. A menyasszony Rothe Frida, Rothe Annának, az ugvnevezett virágmédiumnak a huga. A vőlegény pedig Selin tanár, aki a pürben erősen exponálta magát a vádoltló nérdékekben.

— Csinos kis hozomány. Egy amerikai millárdos kisasszonykaja, Gallet kisasszony arra a nemes feladatra vállalkozott, hogy nemcsak megaranyozza, hanem briliánsokkal rakja ki a Roxburgh herceg vett koronáját. Negyven millió dollárt szánt erre a célra. Ennyi tudnivalik a hozományra. A házasság nagy esemény Londonban is meg Amerikában is, Londonban azonban mégis nagyobb. A hercegnek tudnivalik tömémentlen szegény rokona van.

— Lángban álló közutnárnák. Bielefeldtől táviratozik: A brandenburgi közsénitárnák Kattowitban néhány nap óta lángban állanak. Éjjel-nappal dolgoznak a tűz megfékezésén. A nagygyertyesű diószénraktárak is égnek. A kár jelentékeny.

— Halálozás. Özvegy dr. Schoenberg Árminné, született Taffer Teréz urnó hatvannégveszében korában meghalt Budapesten. Az elhunyt maronát péntek delután 3 órakor kísérik örök nyuga omra a Lónyay-utcai 18-ik számú gyászaházból.

Nagy-Szebenben elhunyt Schreiber Károlyné, született Mangerus Gizella. A meghalóigutiban Mangerus Frigyes altábornagy leányát, Tegiát Gábor igazgató sógornőét gyászolja.

Platcsik Herman egri nagykereskedő neje 66 éves korában meghalt. Az elhunyt éveken át az izraelita nőegylet elnöke, majd díszelőke volt.

— Egy város víz nélkül. Mai reggeli lapunkban említettük, hogy Metzben az ásátái munkálatok által a város vízvezetékét tápláló Bouillon-forrásokat elzárták s ennek folytán a városban tegnap nem volt víz. Ez a vízkérdés még nagy háborúságot fog okozni. Ezek a források a rómaiak ideje óta táplálják a várost. A katonai hatóságnak azt a követelését, hogy az erdőtési vonalon belül a Mosel partján gyűjtömedonét létesíthessen, a város elvetette, mert ez a vízellátást nagyon megnehezítené s a város a katonai hatóság kényére binná. A katonai hatóság a forrásokat elzárván, a város vízfogyasztása harmadrésnyire apadt, némely távirat szerint pedig tegnapelőtt abszolte nem volt víz Metzben. A fürdőket és mosóintézeteket be kellett zárni, a házakban nem volt víz s a pékek moseli vízrel voltak kénytelenek használni. A város szakértői, hivatkozván arra, hogy csak a Bouillon-források vize egészséges, a kormánytól azt kérték, hogy a forrásokat ismét megnyvissák, de kérelmüket elutasították. A községtanács ez ellen erőlesen tiltakozott, főképp azért, mert szerinte a Mosel vize hagymázt okoz. A kérdésbe beleszólt a német eszászr is, helybenhagyván a katonai hatóság intézkedését. A város nagyon el van amiatt keseredve, hogy a eszászr előbreválónak tartja a helyőrség biztonságát, mint a város lakosságát. A katonai hatóság ugyanis azért akarja a gyűjtömedonét létesíteni, hogy ostrom esetén, mikor az ellenzék elvághatja a vízvezetékét, a helyőrségnek legyen elegendő mennyiségben öszgyűjtött vize.

— Csányi Henrik találmánya. A Feltalálók Országos Egyesülete e hó 12-én este 5 órakor rendkívüli közgyűlést tart Erzsébet-körút 26. szám alatti helyiségében. Zórád István, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület titkára az ülésen indítvány tesz Csányi Henrik tiszteletbeli taggá választása iránt. Esze fél 8 órakor lesz Csányi Henrik találmányának bemutatása a tagok és meghívott vendégek előtt Jeremias Arnold igazgató az ülés előadója.

Csányi Henrik tudvalevőleg olyan galván-elemet fedezett fel, amely minden eddigi galván-elemnél sokkal erősebb, jóval olcsóbb és sokkal könnyebben kezelhető. Ezentul tehát könnyen nélkülözhetővé válnak a slyos és költségves villamgések, a slyos akkumulátorok s a villamos áram mint közgazdasági tényező, mindenki által könnyen hozzáférhetővé válik. Kiltást van arra, hogy például a villamos világítás áramát nem kell eszentul messze vezetékeken át valamely központból vezetetteti a lakásokba, hanem csak egy, mint a villamos esengők batteriáját, kiki a lakásán helyezheti el az áramfejlesztő galvánelemeket s azokat akár maga is töltheti. Ugyan- csak a kalmazhatók lesznek ezek az elemek minden olyan munkagépnél, amelyet eddig motorerővel hoztak mozgásba. Kiszámíthatlan tehát az a hatás, amelyet előidézhet Csányi Henrik felfedezése s ha oly teljes mértékben fogja igazolni a gyakorlat is új találmányát, mint a kísérletek, akkor a magyar feltaláló neve egyszerre a legkiválóbb nevek közé kerül s együtt fogják emlegetni Edisonval. Csányi Henrik mint egyszerű gyári munkás kezdte életét pályáját s noha csak 28 éves ma még, pályáján igazán szédületes sebességgel haladt előre. 1880-ban született Budapesten, ahol atya vasöntőmunkás volt a Ganz-gyárban. Géplakatossgot tanult s magánuton sajátította el a villamosság és a kémia alapelemit könyvből. Már évek óta kísérletezett azon, hogy a Bunsen-elemet tökéletesítse, ami sikerült is neki oly módon, hogy más vegyszereket alkalmazott az áramfejlesztéshez, nevezetesen alkoholt és oiant. Csányi elemi több mint még egyszer annyit áramot fejlesztenek, mint a Grove-Bunsen-elemek. A magyar föltaláló elemeiben a belső ellenállás kisebb, az áram erőssége és feszültsége pedig nagyobb és sokkal tovább tart minden eddigi ismert galván-elemnél. A gerjesztő folyadék sokkal kevésbé támadja meg a cirket és kevesebbet használ el belőle, mint Bunsen elemében. Csányi elemi hasonló kapacitás mellett az akkumulátoroknál hatvanhat százalékkal könnyebbek. Egy vasuti kocsi villamos világítására alkalmazott akkumulátor sulya most körülbelül 200 kilogramm, Csányi elemiiből ugyanerre a célra elégséges egy nyolcvankilogrammos galván-ozlop. Az akkumulátort, ha kifogyott belőle az áram, ki lehet szedni s más erőforrásból egynapi munkával újra meg kell tölteni, Csányi elemiben csak az elhasznált folyadékot kell újjal pótolni, mert az elem maga az erőforrás. Ezt a munkát a vasuti kocsiiban néhány perc alatt el lehet végezni. A Csányi-féle elemekkel hajtott automobilill háromszor akkora utat lehet megtenni, mintha ugyanolyan sulyu akkumulátorok lennének benne. Az automobil új föltésztés az ut szőlén egy-két perc alatt elvégezhető, míg ha Csányi-elemek helyett akkumulátorok hajtják, az új föltésztés csakis villamos-telepen lehet végrehajtani. A Csányi elemivel előállított áram, amikor a ho-zá

sükséges folyadékot még csak kicsinyben vásárolja, sokkal olcsóbb, mint a budapesti villamos világítás ára, holott most még eldobják a Csányi-elemben elhasznált anyagot. Pedig est az anyagot regenerálni lehet s így természetes, hogy az áram még olcsóbb lesz.

A tanonkiállítás. A budapesti iparosinas-és segédmunkakiállításnak augusztus hónap 20-ikától, vagyis a megnyitás napjától mintegy 25.000 látogatója volt. Az a körülmény, hogy a közönség a kiállítás iránt nagy érdeket öntött, arra indította a kereskedelemügyi minisztert, hogy a kiállítás tartamát szeptember 10-ről 27-ikére hosszabbította meg. Így lehelesség vált, hogy a tömegesen fölrúduzó iparosítás, valamint a most beiratkozó iparskolai növendékek megtekintessék a tanúságos kiállítást.

A Ganz-gyári strájk. A Ganz-gyári strájk még egyre tart. Dr. Szalay Sándor II. kerületi helyettes előjáró megkísérelte — mint iparhatóság — hogy a strájkoló vasutókat és az újabban hozzájuk csatlakozott meghajtókat kiegyeztesse a gyár igazgatóságával. A strájkolók azonban a munkabéremelésen kívül kívánták még, hogy a gyár igazgatóság a felmondási időt a munkarendben szabályozza, aminek egy ilyen nagy gyártelepnél már régezen meg kellett volna történnie, mosdóhelyiséget is kérnek, továbbá emberséges bánásmódot, szerszámokkal való ellátást és megfelelő számú segédmunkát. A gyár igazgatója, *Asbóth* nem volt hajlandó a munkások követelését megadni, amely szerinte oly nagy fizetés többletel jár, hogy leszorítja a részvénytulajdonosokat. Mivel a békéltetés ilyen módon nem sikerült, a II. kerületi előjáróság az iratokat áttette az iparfelügyelőhöz további eljárás végett. A gyár igazgatósága ma délelőtt mintegy 80 munkáshoz, amelyek a strájkolóké, azzal a kijelentéssel adott vissza, hogy a strájkolókat ebocsátották nekik. Érdekes, hogy *Asbóth* igazgató, aki a bécsi gyárból nyugtalanító híreket kapott, ma *Bécsbe* utazott. A strájkolók erősen biznak győzelemükben.

A tűkatasztrófa árasultjainak. A Párisi Áruház katasztrófájának szerencsétlen árasultjai számára mai napon a következő adományok érkeztek hozzájuk:

Kern Simon (Budapest)	10.— K.
Fischer Simon és társa cég ügyvéte és megkérőült Reichmann családnak	68-80
Összesen	78-80 K.

Az adományokat rendelkezési helyükre juttatjuk.

A Szűnidei Gyermektelep nyaralói. A budapesti „Szűnidei Gyermektelep” által üdülési vité gyermekek két csoportja: 30 fő Csiről és 42 léány Lipkóról ma este 9 óra után érkezett meg a keleti pályaudvaron a fővárosba. A pályaudvaron az egyesület választmányja fogadta az érkezőket, akiket szüleiknek és családtagjaiknak adtak át. A telepeken kitűnő kondícióban érkeztek meg. Mivel az orvosi vizsgálatot a pályaudvaron megemelt nem lehetett, az orvosi felkérő a gyermekek szüleit, hogy a gyermekeket holnap délután 3 órakor dr. Klein Fülöp orvosnál (Andrássy-ut 7. sz.) mutassák be.

Gyilkos mezőőrök. Paksnak és környékének réme volt *Rostás József*, egy többszörösen büntetett fogházviselt ember, ki már rablógylósság miatt 13 évi fogházra volt ítélve. Ő volt az, ki a rabok ismeretes lázadását tervezte *Illaván* és kit ezért még négy évi fogházzal büntettek. Az elvetemült embert ez sem törte meg, mert alig egy éve volt otthonában, Paksen és azóta a lopások, amit elkövetett, egymást érték, s a csendőrségnek és a mezőőröknek folytonosan dolgozott. Az éjjel szintén lopni készült. Reggelre azonban testében több golyóval és fején súlyos fókuszútsékekkel találta meg, csak annyi ideje volt, hogy megnevezze, hogy *Bekker Imre*, *Spiegel Ferenc* és *Lászlóczy László* hegyőrök lötték és ütötték agyon és azután meghalt. A mezőőrök tagadják, hogy ők Rostást bántották volna. de a vizsgálat kiderítette, hogy a mezőőrök ölték meg Rostást, akik lopás közben tetten érték.

Az osztályorsorjájának husása. Az osztályorsorjájék mai buzásán *harmincezer koronát* n ért a 11039. számú sorsjegy; *huszezer koronát* a 14674. számú sorsjegy; *tizenháromezer koronát* a 95323. számú sorsjegy; *kétezer koronát* 86578 92514 41583; *ezer koronát* 5582 16892 41873 107852 41206; *ötvenezer koronát* 76093 9359 52-65 95743 6 562 73903 95689 99148 21976 17288 103401 103881 106-69 55576 838-6 29560 98911 62163 30814 80466 2-638 60446 10969 65694 46974 40719 47762 23146 24566 77-76 1371 49327 92-60 14789 34287 28198 53812 82369 93229 9956-1 1087-8 90282 107605 41499 577-8 55622 82601 68247 97086 21168 29643 47968 47892 102039 2600 79740 75604 89122 7681.

Rendőri hírek. A rendőrség letartóztatta *Prválek* Ferenc vasutót, aki a Barokali-cirkusz előtt egy asszony zsebéből ki akarta lopni a pénztárcát — *Fleiser* Deszö tizenhat éves tanuló a minap elült szüleinek Lipót körút 9. számú lakásáról. Levelet hagyott bátra melyben üngyilkosságot emleget. Az elült tanuló barna, középméretű fiú. Ieje egyik oldalán seborrádas van. — *Fehér* Izidor harminchat éves postalista, akit tegnap Murányi-utca 10. számú lakásáról a Schwarzzer-tele emegőgyvítő-intézetbe akartak szállítani, útközben megszókták. A megszóktott emebajos alacsony, zömök termetű, papszemes,

barna ember. — A rendőrség ma letartóztatta *Fischer* Mária rovtó multó leányt és *Máli* Géza csavargót, amikor a keleti pályaudvaron vonatra akartak szállni. A tolvaj pár őrangos módon losztotta ki az embereket, akik *Fischer* Mária hátjába kerültek. Legutóbb egy zsektől lopták el háromszáz koronát érő aranyóráját.

A katasztrófa színhelyén.

— Mémők és építész. II. szemléje. —

Budapest, szeptember 3.

Ma délután a *Mémők és Építész Egyesületnek* mindegy ötven tagja megtekintette a Párisi Áruház épületét. Az építészeti szakőröknek ez a szemléje körülbelül két óra hosszat tartott, s arhitektonikus szempontból felette tanulságos volt.

A *Mémők és Építész Egyesület* tagjai sorában jelen volt *Leitersdorfer Béla*, jeles fővárosi műépítész is, akinek a Párisi Áruház épületéről szóló szakvéleményét a katasztrófát követő napon közzé tették. Az épület mai, tüzetes megvizsgálása után fölkértük, hogy a mai szemle impressziói alapján mondjon technikai szakvéleményt az épületről. Arhitektonikus szempontból érdekes megfigyeléseiről *Leitersdorfer Béla* a következőkben számolt be:

— Már a multkorban elmondottam, a külföldi Áruházaknál szerzett tapasztalataimat, melyek szerint szabályul állíthatom fel azt, hogy oly áruházaknál, melyek lakóházakkal kapcsolatosan építtetnek, az áruház tűzbiztosan legyen elzárva a lakóház épületétől, azaz az áruház helyiségeit környező falak a megfelelő vastagsággal birjanak és az semmiféle nyílással át ne legyen törve; továbbá, hogy a több utóóra épített háznak legalább két lépcsőházból közvetlen kijárással vezessen az utcára. A katasztrófa nagy méreteit valóban, e szabályok vétkes mellőzése okozta. Szinte megfigyelhetjük a tűz romboló utját, hogyan terjedt tovább helyiségre. A tűz a lépcsőháztól balra eső kinyitott ajtó ki. Az üvegektől fedett udvar tetőszerkezetének szellőztető nyílások voltak. A légáramlat tehát a tüzet minden oldalról az udvar irányába terelte, ahol a tűz a legnagyobb mértékben dühöngött. Az üvegektől az első emelet fölött volt. A lépcsőház és az udvar közötti fal ablakkal volt áttörve, melyek a lépcsőház megvilágítására szolgáltak. Ezek az ablakok keresztül csapott át a tűz a lépcsőházba, s okozta annak rombadőlését. A nagy tűzben a könyagban levő víztartalom felbomlott és a keletkezett szénæv megrepszette a könyagot, amelynek felső emeletére vezető lépcsőkön lezuhant, s magával ragadta a lebegő lépcső többi karát. Ebből a körülményből két fontos tanulságot vonhatunk le. Az egyik, hogy: *a könyagot mindig biztonságosan kell tartani, hogy a lebegő lépcső elmozdulhat, ha a helyettes alátámasztott, boltozott, hatlyunyakas lépcsőházakat kell építeni.*

A menyezetek nagy része egyes repedésekkel eltekintve, ellentállt a tűznek. Fontos volna még a kőthaberes anyagának alapos megvizsgálása. A menyezettartó erős elhajlása csak az áruház üzletének földszinti részében konstataható, ott, ahol a földszintről az emeletre vezető lépcsőnek a földnyílásában a vastartót nem fedte tűzálló anyag. A téglafelületeken a katasztrófából kifolyólag egy centiméteres lehámlás konstataható, de mindemellett a falak javarészt megmenhettek és a ház teljes lebontása nem szükséges. Azonban igen nagy átalakításon kell átmennie. Csak a Kerepesi ut sarkán lévő főpilléren van egy óriási repedés, mely a föltötte lévő kartartókon nyugvó súly nyomásától keletkezett. A szegceselt vastartók, kettő kivételével, ellentálltak a tűznek, a szomszédos 40. számú házban azonban az első emelet anyafalát hordó vastartók annyira elhajlottak, hogy azoknak kiváltása vagy bazalttéglaival való körülalazása szükséges. E tartók be voltak kátrányozva és vakolva, ami persze a tüzet még fokozta. E tartók fölött a második emelet fölély megrepedt és az egész ház az áruház épületének szomszédos oldalán három centiméterrel süllyedt, ami a pince és emelet tűzfalának áttörésével is kapcsolatos. Igen érdekes, hogy az összes kályhák s a konyhát és fűtőszobát burkoló majolika-lemezek, tehát olyan anyagok, melyek előállításukkor nagy tűzben készültek, teljesen sértetlenül állták ki a tüzet. És ez talán technikailag legérdekesebb, s legnagyobb tanulsága a tűznek. Az üveg megolvadt, s oda tapadt a vashoz, amit a nagy hőseg meghajlított, — még ott is, ahol aszbesztelt volt körülveve — a kö pedig megrepedt. *Haogya azonban a lépcsőfolyók anyagának az óriási hőtökü tűzben égetett grés anyag szolgálna, a vasat pedig mindennél, ahol szabadon álló, hasonló anyagu pirogránittal burkolnák, az épület sokkal tűzállóbb volna.* Ez esztetikai szempontból szép volna s arhitektonikus szempontból sokkal könnyebben kivihetőbb, mint náunk, hol a világ egyik legnagyobb s legjobb gyára van, a pécsi Zsolnai-gyár.

A mentést illetőleg ismételnem kell azt, hogy ha a tüzőltő-parancsnok építész-ember lett volna,

embelelet aligba pusztult volna el. Van a mi tüzőltősgünknek egy ily kitűnő tisztje; sajnos, az nem lehetett jelen a katasztrófánál. A mentést könnyen eszközölhetők volna a szomszéd Klauzál-utca 3. számú ház tetején keresztül, egy olyan világító udvarból, mely a második emeleten kezdődik, a világító udvar talajától a tetőig három-négy méter magasságon át egy kis létrával, vagy köteleken. Hasonlóképpen egy másik szomszédos ház világító udvarán keresztül, ahol a választófal magassága két és fél méter, melyen keresztül három ember tényleg meg is menekült.

Ín a magam részéről szükségesnek tartanám, hogy a mi tüzőltősgünk egy ily nagy városban nagyon is ajánlatos újítást használjon. Az egyes kerületi őrségeken négy utóóról határolt házcsoportnak, esetleg négy-négy házból álló tömbnek, az épületek olyan sematikus tervrajzokból álló könyvtára legyen, melyen a házalapalakja, udvara, világító udvara, lépcsőháza és az utcai vízcsapoknak helyei legyenek megjelölve. A menekülésnél lehetséges érintkező része a szomszédos házsal, továbbá a szomszédos házak tetőmagasságának megjelölése. Nagyon óhajtható volna, hogy tüzőltősgünk ezt az újítást magáévá tegye, hisz könnyen kezelhető, mert betűrendben az utcák neveivel s a házszámok sorrendjével helyezhetik el. Kivonulással a tüzőltő őrszámoknál a tervet magával viszi és utközben, mire célhoz ér, a helyzettel tisztában lévén, parancsnokának arról jelentést tehet.

Az építészrendőri szabályokat pedig egy intézkedéssel kibővíthetjük. Minden házból a szomszédos házakba, tűzveszély esetére, menekülés szempontjából, *tűzbiztos lépcsők készítenők, melyek hátsó alakjában a világító udvarból a szomszédos világító udvarba, vagy lépcső és járók alakjában egyik tetőről a másikra vezetnének*, úgy, hogy ha a menekülés a házból a lépcsők fölől el volna zárva, az a házak tetején és világító udvarán át, életveszély nélkül eszközölhessék. Igen nagy elismeréssel kell adoznunk *Planer* Gyulának a VII. kerület mérnökének, aki alaposan átvizsgálva az épületet, további intézkedéseket, technikai szempontból is érdekes intézkedéssel, gátat vetett.

A Párisi Áruház elpusztult helyiségeiben egyre dolgoznak a munkások a törmelékeltakarításán. A munkálatokkal jó előrehaladt már, de mindeddig nem akadtak holttestre, vagy annak legesekevény nyomára sem. *Lung* György fővárosi tanácsos, aki a tűzkatasztrófa ügyében a hatóság vizsgálatot vezet, holnap pénteken délelőtt több tanut fog kihalgatni.

Ezek közt lesz *Hermán* Ödön, a Budapesti Önkéntes Tűzoltótestület parancsnoka és *Hausecker* Menyhért önkéntes tüzőltő szakasparancsnok, akik állítólag arra kérték *Szcerbovszky* tüzőltő parancsnokot, hogy a toliótrát állíttassa a ház negyedik emeletéhez s így mentse meg az embereket. *Hermán* állította meg arra is kérte *Szcerbovszky*-t, hogy a kaput loocsoltassa s ő majd két emberrel behatol s így menti meg a bennszorultakat. Erre a tüzőltőparancsnok állította azt mondotta:

— *Menjenek a negyedik emeletre!* Megjegyzendő, hogy a tűz akkor még csak a második emeletig ért.

Kihalgatja még *Lung* György tanácsos holnap *Weissfeld* Jenő biztosító-intézeti hivatalnokot, aki a Budapesti Naplóban beszélte el az élményeit, továbbá *Slerák* kéményseprőt, *Téthy* Adárá és *Sacher* Róbert ügyvédeket s *Bertha* Imre ügyvédjelöltet.

A napokban tüzőltő-szakőrök közbenjöttével, *Lung* György tanácsos hivatalos helyszini szemlélet fog tartani a leégett házban. A magánépítési bizottság tagjainak tegnap a helyszinén való megjelenése tisztán magánjellegű volt s így téves a lapoknak az a jelentése, hogy a középítési bizottság pénteki ülésén az észlelt dolgokról hivatalos előterjesztés lesz. A középítési bizottság ezzel az ügygyel most nem fog hivatalosan foglalkozni. *Lung* tanácsos több szakőrőt hallgatott meg arra a körülményre vonatkozólag is, hogy vajjon nem lehetett volna-e az égő ház emeletein szorult lakókat a szomszédos épület falának az áttörésével megmenteni. A szakőrök egybehangzólag azt a véleményre adták, hogy ez — a tűz rohamos terjedése mellett — nem volt lehetséges. Hogy ez az állításukat bebizonyítsák, tegnap próbát is tettek. Két kőművest állítottak a szomszédos házban a leégett bolt-helyiségek mellett levő táshoz s ezek elkezdték a rés vágását. Félórai kemény (?) munka után azonban csak 12 centiméternyi (!) üveget sikerült nekik vágnok. Holott a fal 75 centiméter vastag, tehát a teljes áttörése legalább is három órai munkára (!) lett volna szükséges.

A Rókus-kórházban fekvő betegek állapota, a *Spira* Adélin kívül már teljesen megnyugtató. *Spira* Adél összetörött állkaposa igaz, hogy szépen gyógyul, de nap-nap után erős láza van s jobb állán is komplikáció állott be. Súlyosbja állapotát az is hogy most már gyanakodni kezd, hogy edesanyja

elpusztult a katasztrófában s idegesen tudakozódik utána. Orvosai véleménye szerint még sok idő kell teljes felépüléséhez.

A fölrobbantott magyar hajó.

Budapest, szeptember 3.

Mind több jel mutat arra, hogy helyes az a cím, mely e cikk élén áll. A *Vaskaput* nem véletlen szerencsétlenség érte, hanem fölrobbantották. Kik, ha nem a macedon bandák tagjai? Teljesen hiteles és végleg megállapított részleteket ugyan még mindig nem kaptunk, de ami eddig rendelkezésünkre áll, abból is következtetni lehet a bűnös merényletre. Még annyi sem bizonyos, hogy a személyzet közül hány lelte halálát a robbanás következtében. Bécsi források *huzsonhat ember haláláról beszélnek*. Lehet, hogy túlzás, de lehet, hogy szomorú valóság. Ha más nem, annyit csak lehetett volna eddig konstatálni, mert ha mások nem, hát a hajó személyzetének hozzátartozói csak érdeklődnek tán egy kicsit övéik sorsá iránt. Vagy még e bennünket elsősorban érdeklő szerencsétlenségénél is arra legyünk utalva, hogy a külföldi nagy lapok utján tudjuk meg a valót? Ha ezek megtudhatták, a Magyar Keleti Tengerhajózási r.-t. is csak megtudhatta, hiszen elsősorban az ő bűrére megy a dolog. Titkolódnai ily esetekben teljes lehetetlenség, mert a dolog azáltal még nem marad titok, ha a legilletékesebb körök holmi privátérdekük és tapintatossági szempontok miatt titkolódnai akarnak.

A *Berliner Localanzeiger* a következő részleteket tudja: A *Vaskapu* fölrobbanása alkalmával a kapitány, két hajótestet, hat matróz és tizenkilenc utas meghalt. A szerencsétlenek egy része a tengerbe fult, a másik része elégett. Az említett lap jelentése szerint a *Vaskapu* 4000 tonnás volt és árukon kívül utasokat is szállított. Szófiában intézkedtek, hogy a hajó megmenekült utasait biztonságba helyezték, Messenbriába tizenöt hajótöröttet hoztak. Kazánrobbanásról szó sem lehet, mert a *Vaskapu gépháza teljesen megmaradt*, s ha a kazán fölrobban, akkor a hajó menthetetlenül elmerül s nem lehet Burgaszba vonszolni. A szerencsétlenségről Budapestre a társulathoz érkezett táviratok részint angol, részint olasz nyelven érkeztek, többnyire csonkák és olvashatatlanok, úgy hogy alig lehet az értelmüket kihámozni. E mellett Messenbriába község, amely mellett a szerencsétlenség történt, kis bolgár fészek, amelynek táviró-hivatala nincsen, úgy hogy a jelentések a szerencsétlenség helyéről elég távol levő Burgaszból jönnek Budapestre.

A hajó személyzete a következőkből állt: *Lettis* A. V. lovranai illetőségű hajóparancsnok, *Desszkovics* Kázmér moszkvai illetőségű és *Perics* Francesco hajótestvezető, *Alazetta* Aurél első gépész, *Vécei* Miklós dunavecsei illetőségű második gépész, *Johannidesz* György harmadik gépész és *Pézelé* A., *Kozlovcsy* G., *Stamatia* A., *Olacib* G., *Danilo* S., *Constantino* D., *Kalajerovics* S., *Geranimo* G., *Szepics* F., *Gavala* G., *Komadina* A., *Juriscis* G., *Laerarius* P., *Signorini* S., *Rukavina* V., *Mohmet* A., *Trivas* G., *Vazilev* G. matrózok. Ezeneken kívül a hajón tartózkodott *Lendvai* Károly, a hajózási társaság budapesti tisztviselője, aki szabadságát arra akarta felhasználni, hogy a részvénytársaság fekete-tengeri hajójáratán tanulmányutat végezzon. Legtragikusabb ezek közt *Lendvai* Károlynak a sorsa. Az alig huszonnégy éves fiatalember a Magyar Keleti Tengerhajózási Társaság egyik tehetséges és ambiciózus hivatalnokja volt. Szabadságidejét is arra akarta felhasználni, hogy a társaság keleti járatait és ottani összeköttetéseit tanulmányozza. Ezért utazott el Galacba, hogy onnan a múlt szombaton induló *Vaskaput* megtegye az utat Konstantinápolyig és azután vissza, mindezt érintkezésbe lépve a társaság ügynökségével. Még Konstantinápolyban levelet írt egy budapesti ismerősének. *Lendvai* Károly fia dr. Lövensohn Mór diószegi körorvosnak, akit már értesítették fia tragikus sorsáról.

Ezek azonban a személyzet tagjai. A *Berliner Localanzeiger* azonban utasokról is beszél, a Messenbriába állítólag tizenöt hajótöröttet hoztak, akik nem a személyzetből valók, mert ez —

ugyancsak berlini forrás szerint — mind elveszett. Tengeri hajókon föl szokták jegyezni minden jegyváltó utasnak a nevét s így, ha a *Vaskaput* utasai is voltak, érthető, hogy miért nem teszik közé ezeknek a névsorát.

A *Vaskapu*, amelynek olajfestési képe a társaság budapesti igazgatóságának irodájában megvan, 100-10 méter hosszú és 13 méter széles teher szállító gőzös. Két hatalmas árbocán büszkén lengette a szél a címeres magyar zászlót. A gépház fölött vannak a hajószemélyzet kabinjai és néhány kabin arra az esetre, ha utas jelentkezik. A bolgárok és törökök gyakran használják a társaság hajóit rövidebb utakra s ezért valószínűnek látszik, hogy Várnában több utas szállott föl a hajóra, aki Burgaszba igyekezett.

A N. W. *Taglall* budapesti sürgőnye szerint a pokolgépet valószínűleg Várnán csempésztek be a hajóra. Eddig a következőknek a halálát vagy eltűnését konstatálták: *Lettis* kapitány (meghalt), *Daskovics* és *Perics* tisztiek, továbbá *Pézelé*, *Laczi*, *Chalupovics*, *Constantino*, *Lazarich*, *Vanatics* matrózok „és számos utas” eltűnt.

Beiratási induló.

Útót a nagy, a vészes óra.
Apák fel, beiratkozóra...
Előre!
Nem! az se baj, ha meghalunk mi...
Fel, gyermekünket beiratni...
Előre!

És ha százazrek visszavernek...
Hadd verjenek... A fő a gyermek.
Előre!
S bár elvész apád karja, lába...
Te, gyermekem, járj iskolába...
Előre!

Halld höregeni öreg szüledet,
Ki hősként beirat most téged...
Előre!
S ha száz szülő ellene lázad,
Megöli hajd! ő mind a százat.
Előre!

Érzem, nem hullok el hiába,
Azért fogsz járni iskolába...
Előre!
Egy tanulság marad szivedben
Ha sír hantja lep már el engem...
Előre!

Ha gyermeked lesz majd tenéked,
S ha beiratni küld majd téged...
Előre!
Búcsúzz el tőle mindörökre,
S menj beiratni zúvva, törve...
Előre!

FŐVÁROS

(*) A polgármester szabadsága. *Halmos* János polgármester szeptember hónap 15-ikén érkezik vissza Budapestre s 16-ikán átveszi a hivatalát *Matuska* Alajos alpolgármestertől.

(*) Az adó-bevételek eredménye. A székességi főváros adó-írószámlára beérkezett a tanácsoshoz a jelentést az augusztus hónapban betöltött adó-összegekről. E szerint, állami adóban, hadmentességi díjakban és késedelemi kamatokban 8,882,483 korona 69 fillér folyt be; községi adó-pótlék, házbrékkörjáró stb. 1,679,118 korona 97 fillér; utadó: 65,589 korona 15 fillér; kereskedelmi és iparkamarai illeték: 12,470 korona 34 fillér; betétpótlási pótladó 138,556 korona 01 fillér. Összesen: 8,578,228 korona 16 fillér. A fizető felek száma 16,772 volt. Az összes kerülési pénztáraknál, január 1-15i augusztus 31-ig beolvult: 24,414,237 korona 80 fillér, amikor is a beelőtött felek száma 138,228 volt, míg az 1907. évről ugyanebben az időszakban 26,487,724 korona 97 fillért fizettek be s az adóköz száma 172,742 volt. Az ideh tén az ex-lex állapot következményeként, a befizetés összege 2,078,598 korona 17 fillérrel kevesebb s a fizető felek száma 85,514-gyel csökkent.

SZÍNHÁZ, ZENE

** *Rip van Winkle*. Az új szezonban *Rip van Winkle* ma először álmotdta át megható történetét, de megjelenésének érdekességét ma az adta, hogy dalait egy új *Lisztnek Rédei* Szidinek dalolta, ki a minap

már *Szaifiban* aratott jelentős sikert. Ma esti énekét is zajos taps honorálta s hiszünk, hogy kellő tanítás mellett játéka is azon a nivón fog állani nemskára, mint éneke. Az előadás különben a megszokott jó volt. *Raskó* szépen énekel s *Hudson* kapitány szerepében kellemes feltűnést keltett *Irsai* Erőcs baritonja.

** *Nemzeti Színház Hercege* Ferenc rendkívüli sikert üttelvonásos színműve, a *Dolovai* nábob leánya holnap 84-szer kerül színe a *Nemzeti Színházban*. A főbb szerepeket ez alkalommal Török Irma, Szacsavayné, Cs. Alszeghy Irma, Császár, Gyones, Dezső, Náday Béla Horvát és Körösmeszei játszószék. Az előadás fél 8 órakor kezdődik. — Másnap, szombaton *Jóhai* Mór: *Aranyember* regényes színműve kerül színe. Ez az előadás kivételesen 7 órakor kezdődik.

** A *Vigszínház* bemutatja, *Hennequin* és *Bilhaud* boházából, amely *A korbas* cím alatt került színe a *Vigszínházban*, most már jelmezes és díszletes próbákat tartanak. A szívet szerzőinek legújabb művében is egymást érik a vidám helyzetek, és kétségtelen, hogy a *Vigszínház* első bemutatóján sokat fognak kacagni. Szombaton, e hónap 5-én adják először a darabot, amelyet *Góth* Sándor rendez, akinek a darabban nagy és hálás szerepe is van.

** *Budai Nyári Színház*. A *Budai Nyári Színházban* holnap, pénteken *Olden* Klotild és *Szekely* Anna vendégélelőttével *Verdi Troubadour-ja* kerül színe. E előadást *Olden* Klotild, Azucénát *Szekely* Anna, aki egyik kiváló operanékesnője a vidéki színpadnak. A főbb szerep következőleg van betöltve: *Mauric* Mihály yi Ernő, *Luna* gróf Környei Béla, *Fernando* Vajda Aliréd. — Vasárnap lesz az első előadása *Pinter* Imre *A falu rózsája* című eredeti népszínművének.

** *Hírek a Népszínházból*. *Dankó* Pista hátrahagyott népszínművét, a *Cigányéletet* a jövő héten hozza színe a Népszínház, azzal a kegyeletes elől, hogy a nagy dalköltőnek szobra minél előbb létesüljön. A darab felvonásokozében a *Dankó*-szobor alapja javára rendezik az ország cigányzenekeiről hangversenyét. A darab a cigányok közt divó hit nélkül való házasságot tárgyalja. Mindhárom felvonás Kisteleken játszik s az első és utolsó két előhíven bemutatja a *6 rongyoson* (cigánytelep) előforduló különösen érdekes cigánylakodalmat, amikor egy 35 év óta hit nélkül élő házaspár el egybe. Targyalja a darab a vándorló cigányzenészek életét, így *Szirmai* Imre Párisban élő cigányprimást ábrázol, aki egy márkínóval éli világát, *Kovács* Mihály a cigány-cimbalmos mulatózó szerepét adja s általában az összes szereplők, *Szentmiklóssy* Irén, *Siposné*, *Ujvári*, *Solymosi*, *Pázmán* mind cigánydialektusban beszélnek a színpadon, csak *Kiss* Mihály és *Szabó* Antal képviselik a tősgyökeres magyar parasztot a színpadon. — *Géczy* István *A kísértet* című népszínműve holnap, pénteken, újból előadásra kerül *Ledójszky* Gizella, *Kápolnay* Irén, *Szentmiklóssy* Irén, *Krecsányi* Sarolta, *Szirmai*, *Ujvári*, *Szabó*, *Horváth* Vince és *Pázmán* Ferenczel a főbb szerepekben.

** *Műsorváltozás a Vigszínházban*. *Varsányi* Irén gyengélkedése miatt a *Vigszínházban* holnap pénteken az eredetileg kitűzött *Mici hercegnő* helyett a *Teknősbéka* kerül színe.

** *Városligeti Színkör*. A Városligeti Színkörben a fűzkárosítók javára holnapután, szombaton tartandó jótékony célú előadás iránt általános érdeklődés mutatkozik. A *Nebántsvirág* kerül színe *Szojyer* Ionával, aki először játsza *Denise* de *Flavigny* szerepét. *Bonis* Lajos adja *Champlatreust*. Az előadásban résztvesznek még: *Eisy* Emilia, *Latabarné*, *Szentes*, *Bihari*, *Feld*, *Gömöri* stb. Jegyek már váltathatók a színház pénztáránál s a rendez elővételi helyeken.

** A *Gotterhalte* a színházban. *Pozsonyból* jelentik: Több fővárosi lapban ma megjelent ama hír, hogy a pozsonyi hadtestparancsnokság a tiszteknek megtiltotta volna a pozsonyi nyári színház látogatását, mert *Kovács* Mihály népszínházi kómius titeni nemrégiben megismerkedett a *Gotterhalt* kiállításával, illetékes helyen szerzett információk szerint teljesen valótlán. A parancsnokság ily tiltalmat nem adott ki. Tisztú körökben általában arról sem tudnak, hogy az illető kuplók miatt a katonatisztek a színházlátogatástól akár önként is tartózkodnak. Az állír aligbanem onnan keletkezett, hogy a katonatisztek 90 százaléka a hadgyakorlatok miatt a várostól távol van s azért természetesen színházba sem járnak.

** *Szerbia*. Ma az *Urániban* *Szerbiát*, *Strauss* Adolf darabját, egy szerbiai kiránduló csoport nézte végig. *Szerbia* nagy sikere arra indította az *Uránia* igazgatóságát, hogy *Strauss* Adolfort főlkérje egy, *Macedóniát* tárgyaló darab megírására.

** *Kis a kis* *Torkos Béla* író című sikerült boházával nyitotta meg a *Tarka* színpad ez idei szezonját a legjobb auspiciumok között. Az ügyes kézzel fölépített boházot állandó derűltségben tartja napról-napra a közönséget s előreláthatólag egész hónapban át műsorán marad.

** *Nemzetközi zenészkongresszus*. E hó közepén leleplezik le *Berlinben* *Wagner* Richard emlékszerület. A leleplezési ünneppel kapcsolatban nemzetközi zenészkongresszus is lesz, melyben a magyar zenészlátogató *Mader* Raoul, az Operaház igazgatója és *Hackl* N. Lajos karnagy fogja képviselni.

Ünnepi Wagner-előadások.

München, szeptember 1.

A jó öreg Homeros mondja valahol: „A bős Achilles kétfelé kétékelkedett szőrös melében.”

Ilyen hatalmas kétfelé szált meg engem is, olvasván a nagyhangy hirdetőket, vajjon elmenjek-e Münchenbe, vagy sem.

A véletlen döntött. Don Carlos, régi hű páciens foglajást kapott s miután fogait megplombáltam, bár nem azokat, melyek Spanyolországra íának, megvolt az utkölség, tehát eljöttem. Leszurtam a 20 márka belépti díjat esténként, tehát teljesen függetlenül nyilváníthatom véleményemet.

Mielőtt az előadásokon nyert benyomásaimról beszámolnék, magáról a színhárról, a *Prinz-Regenten-Theater*-ről akarok néhány szót szólni.

Még most is minden tagomban érzem a budapesti nagy tüvész első hírének borzasztó hatását s így nem csudálható, ha elsősorban is a színház tűzbiztonságáról szólok.

Alig van e söröngy színház Európában, melyben ne lettem volna, de ide idézisi tűzrendészeti intézkedéseket sehol sem találtam.

A színházban csak földszinti ülőhelyek vannak, proszcénium, oldalpáholyok s karzatok teljesen hiányoznak, csak hátul az ülések mögött emelkedik az udvari páholy s a kisérlet páholyai.

A földszinten 1028 ülőhely van (Bayrentban ugyanakkorra térségen 1340). Az ülőhelyek jobbról is, balról is 6-6 körülbelül egyenlő csoportba vannak osztva, mely csoportok mindegyike csak egy széles ajtóhoz vezet, a közönség tehát egyszerre 13 ajtón távoztathatja a nézőtérrel s mindenki kénytelen a helycsoportjának megfelelő ajtón ki menni, míáltal minden torlódnak és lökdösésnek elejét vették.

A ruhatár szintén 12 részre van osztva a helycsoportok szerint s csakis az ülőhelyének megfelelő rekeszbe teheti mindenki a felsőruháját, tehát tolongás és kapkodás itt is ki van zárva. Azonkívül az egész színház kőből és vasból van építve, úgy hogy minden színházépítőnek mintául szolgálhat.

A benne látott ugynevezett „mintaelőadások” már nem minden tekintetben voltak mintaelőadások. Ha az évadban rendez helyárok mellett Barnumhoz méltó reklámok nélkül látok Münchenben ilyen előadásokat azt mondom, kitűnőek voltak. De ha a négy *Nibelung*-estéért 80 márkát kell leszurnom, utazást, drága kosztot és hotelt kell fizetnem s várakozásom a legmagasabb fokra van felcsigázva, akkor nem fogadok el enyhítő-körülményeket és tökéletest kívánok. Végezzünk előbb a kilógásolni valókka!

Legnagyobb meglepetésemre már első estén észleltem, hogy az énekesek és a láthatatlan zenekar igen sokszor véleménykülönbségben voltak a tempók dolgában. Első estén ezt akusztikai csalódásnak hittem, de a többi estén meggyőződtem, hogy nem csalódtam. A Walkürök pláne igen makacs hölgyesek voltak, mert azok nemcsak a zenekarral, de egymással sem akartak megbékülni, s egyik-másik oly baragos volt, hogy truccból elhallgatta, amit mondania kellett volna. Visszaemlékeztem a mi Walkürjeinkre, minden egyesnek szép hangjára s hogy Márkus Deszö karmester feltétlen biztossága vezetése alatt mily klasszikus tökéletességgel énekeltek a szédületes nehézségű együttesek.

A rendezés és kiállítás, mely tulajdonképpen nagy részben csak feltétlen elismerést érdemel, szintén csinalt egynéhány hihetetlen hibát. — A *Rajna kincseiben*, midőn Wotan és Loge leereszkednek Nibelheimba, két madzagon lógó bábút eresztettek le. szintén bábuval helyettesítették a sárkány mellett agyonütött Mimét is, ami ismét derűtséget keltett. A legnagyobb derűtséget azonban az egyik óriás keltette, aki Fréát hátra kapva, édes terhével hasraesett. Ezt nem szemrehányásképpen említem, csak azért, hogy konstataljam, miszerint ezeknek a mintaelőadásoknak is voltak derült mozzanatai.

A *Stegfried*-beli sárkány mind kinézésére, mind gépezetre messzamarad a miénktől.

Teljesen érthetetlen előttem néhány szereposztás is. — Például a második ciklus *Hagenje és Gurnuneja*. Mintaelőadásokban ezeket kiállítani mégis csak merészség.

A rendezés mélyjéig énekesekkel nem foglalkozom most, csak a kiválókat említem fel, hogy mégis díszesrelet végezzem referenciámat. Három klasszikus alakítást láttam, ezek a *Schumann-Hinck* asszony *Brádjá* a *Lieban Miméje* és dr. *Brisemeister Logeja*. Ezekben csak gyönyörködni lehet.

Kiválóak voltak még *Feinhals* baritonista, ki nevének megfelelőleg igazán finomtoroku *Wotan* volt, továbbá *Klöpper* basszista mint *Tafner* és *Hunding*, s a két tenorista, *Krauss* mint *Siegmond* és *Knote* mint *Siegfried*.

Et nunc venio ad fortissimum *Berta Morena*!

Kérem jól megjegyezni e nevet, mert nemsokára világhírré kell emelkednie, vagy én nem értek a dolgozhoz semmit. Amennyi tudást, intelligenciát, bájít, szép hangot, poézist és deklamációt e művész mint *Sieglinde* és *Erszebet* produkált, kárpótolt azon csalódásért, amelyet a már világhírű *Nordica* mint *Brünnhilda* keltett.

Hátra van még, hogy *Zádor Deszö* hazánkfiáról szóljak. — *De concurrentibus nil nisi bene*. — A *benet* megkönyvitette nekem *Zádor ur adatai*, hogy mind alkilásban, mind deklamációban oly tökéletest nyújtott, hogy csakis a feltétlen dicsőretet érdemli meg. A tökéletesség kedvéért még kell emítenem, hogy az énekkar 112 tagból áll, a zenekar pedig 134-ből, köztük 6 hárfás, 20 primhegedűs (ezek közt *Lajos Ferdinánd királyi herceg*) és 12 nagybőgös.

Dr. Dálnoky Viktor.

MŰVÉSZET

□ Pályázat a Kossuth- és a Szabadság-szoborra. A tanács mai ülésében megállapította a Szabadságharc-szoborra és Kossuth-szoborra hirdetett pályázat szövegét. Kimondja a tanács, hogy a Szabadságharc-szoborra és a Kossuth-szoborra együttes pályázatot hirdeti. A Szabadságharc-szobor helyének a Szabadság-tér északi részét, a Kossuth-szobor helyének az Országház főbejáratával szemben levő tér közepét jelöli ki.

A művészek pályázhatnak mint a két szoborra is, vagy csak egyikre. Pályázhatnak azonban a művész olyan megoldással is, amely szerint ez a szoros eszmei kapcsolatban és vonatkozásban lévő két szobor együttesen a Szabadság-téren nyerjen elhelyezést. A pályázatban azonban fölbívják azokat a művészeket, akik az együttes megoldással kívánják pártálni, hogy a két szobor külön elhelyezésére is pályázzanak. Mindegyik szoborra külön körülbelül hatszáz ezer korona van rendelkezésre s a pályázóknak ehhez kell alkalmazkodniuk. A pályázat nyílt, de csak magyar művészek vehetnek benne részt. Két pályázat lesz. Az első a vázlatos, amelyben mindenki részt vehet, esetleg több mintával is. A másodikon csak azok vehetnek részt, akiknek arra a szűri az első pályázaton megbízást ad. A vázlatos pályázatra öthónapi terminust állapít meg, a második pályázat határát a bíráló-bizottság fogja megállapítani. A vázlatos pályázaton egybuszad arányú mintával, a másodikon egyföld arányú mintával kell pályázni. A mintán kívül be kell adni a pontos leírást s a két szobor együttes megoldása esetén a helyet pontosan föltüntetett térrezt. Az első pályázaton díj nincsen, de a bíráló-bizottság legőlebb tíz olyan pályázónak, aki a második pályázatra való részvételre fölhívást nem kap, ötszáz koronáig adhat kárpótlást. A második pályázaton minden pályázó minden mintáért, amelynek kudo gozására fölhívott, négyezer korona tszéletdíjat kap. A második pályázatra mindegyik szoborra külön öt, legőlebb azonban nyolc pályázó kaphat fölhívást. A szobor helyét végregezen a vázatos pályázat után állapítják meg. A szűri előke a polgármester tagjai: a főváros képzőművészeti bizottságának elnöke és alelnöke, a bizottságnak, a középüti bizottságnak, a szabadságharc-szobor-bizottságnak, az országos képzőművészeti tanácsnak, az országos képzőművészeti társulatnak két-két tagja, a képzőművészeti egyesületnek három, a közmunka-anácsnak, a történelmi társulatnak és a magyar mérnök- és építő-egyesületnek egy-egy tagja. A díjak kiadására a szűri végérvényesen határoz.

TUDOMÁNY, IRODALOM

□ *Timon Ákos könyve*. *Timon Ákos*nak, a budapesti tudományegyetem nagynevű tanárának *Magyar alkotmány- és jogtörténet* című, 1902 szeptember havában megjelent munkája immár második kiadását éri meg. Szinte páratlanul áll a tudományos könyvirodalomban, hogy alig hat hónap alatt az első kiadás teljesen elfogyjék, úgy, hogy abból példányok már hónapok óta egyáltalán nem kaphatók. Nem lehet azonban csodálkozni e siker fölött azon általános elismerés után, amelylyel a tudományos világ és a nagyközönség egyaránt fogadta e munkát, mint első olyat, mely a magyar nemzeti jogéjtédesnek tudományos rendszerét megalkotja, amelyben egész jogunk és alkotmányunk története rendszeresen tárgyalatik; amelyben a szerző mélyreható forrástanulmányok alapján kimutatja az alkotmányunkban és jogintézményeinkben mindenkor mutatkozó sajátos nemzeti elemet és ezzel meghonosítja a nemzeti jogtörténeti irányt egy jogtudományos művelésnél, mint a jogi oktatás terén. E nagybecsű munka, mely alkotmányunk és jogintézményeink multját, eredetét és fejlődési menetét a magyar nemzet óskorától a XVII. század közepéig tárgyalja, három korszakra oszlik: u. m. az ősi magyar államszervezet, a Szent István létesítette államszervezet s a szent korona államszervezet korára. Tízélesen előadja nemcsak a közjogi, hanem a magán-, büntető és perjogi intézményeket is. Senki

azelőtt oly alapon nem fejlette ki a szent korona elméletét, a vármegyék, városok alakulását és önkormányzatuk kialakulását. Bár első sorban tankönyvnek készült e munka, mégis szinte nélkülözhetetlen minden politikusnak, bírónak és közigazgatási tisztviselőnek. Miként egyik kritikusa találóan megjegyzi: „oda való ez a könyv a törvénytár első kötete elé, mert törvényeink leszármazó nemzetség-tábláját írja meg; odavá a hatóságok asztalára, mert nem képzelhetünk el berendezett közigazgatási könyvtárt e könyv nélkül.” Kellően méltán, olni fogják e könyv becsét bizonyára nemcsak hazánkban, hanem a külföldön is, ha olvassák azt német kiadásban, mely ugyancsak most jelenik meg a hiruves berlini Puttkammer és Mühlbrecht ösnél. A második bővített kiadás, mely az erdélyi lejedelemség kifejlődésének, valamint Szlavónia, Horvátország, Dalmácia közjogi kapcsolatának alkotmánytörténetét is magában foglalja, éppen most jelent meg. A könyv bolti ára 14 korona. Megjelent Hornyánszky Viktornál.

□ *A Deák-óda-pályázat*. A székesfővárosnak 100 aranyas jutalmáért, mely Deák Ferenc születése századik évfordulóját ünneplő ódára van kitűzve, a bírálatot teljesítő Kisfaludy-társasághoz a kellő időhatáron belül beküldött számos költemény pályázik. A pályaművek bíráló-bizottsága *Gyulai Pál*, *Alexander Bernát* és *Kozma Andor* Kisfaludy-társasági rendes tagokból áll. A pályázatot még ebben a hónapban fogják eldönteni.

□ *Felolvasó ülések*. A *Petőfi-társaság* e hé 13-án, a *Kisfaludy-társaság* pedig 30-án tartja meg első felolvasó ülést.

SPORT

• *Athletikai versenye*. A Magyar Athletikai Klubban e hónapban újra megindul a rendszeres működés, mely a nyár folyamán az egyes sportágakban szünetelt. A tavaszi rendezések is megkezdődik a margitszigeti klubház vívótermében *Santelli* Italo mester vezetése alatt. A football-gyakorlatok, melyek a nyár folyamán is tarattak, sürűbökké lesznek. Athletikából netenkint zárt handicapek lesznek, időnként uszóhandicap is. A klub rodoja a margitszigeti sporttelepen van, hol a délutáni és esti órákban adnak felvilágosítást. Az ősi házverseny szeptember 24-én, a nemzetközi atletikai viadal pedig október 4-én lesz.

• *Ga amblövészet*. Az Országos Vadászszövetség szeptember 6. és 8-án Rákospalotán totalizátorral kapcsolatos országos galamblövészettel rendez. A lövészeket délután 3 órakor kezdődnek.

• *Ügetőverseny Pozsonyban*. A tavaly megalakult pozsonyi Ügetőverseny-Egyesület új pályáján jövő vasárnapon kezdődik a megnyitó meeting. Négy versenynap lesz és pedig szeptember 6., 8., 11. és 13-án. A versenyek mindannyiszor délután 1½ órakor kezdődnek. A nevezések eredménye rendkívül kedvező és sokatígérő. 115 lóval összesen 335 nevezés történt. A kiválóbb magyar tenyésztők és istállótulajdonosok közül gróf Zichy Károly és Kázmér, báró Sennyey Géza és István, Keglevich Gyula és Miklós, Dessewffy Miklós, Telesi László grófok és mások neveztek legjobb lovaikat. A pozsonyi-ügetőverseny pályája úgy célszerűség, mint kedvező szép lekvés dolgában máris számos érdekelte és szakértő osztatlan tetszését nyerte meg. Gyors és ócsó közeledésről a vasuti pályaudvaroktól és pozsonyi hajóállomástól a versenyterig gondoskodás történt. Az összes helyeken totalizátor működik.

Alagi lövészversenyek.

Budapest, szeptember 3.

Az urlovas-szövetkezet négy napos meetingje ma kezdődött el Alagon. A versenyeket csekély számú közönség jelenlétében tartották meg. Ugy látszik, az aagi versenyek sem örvendhetnek már annak a népszerűségnek, mint azelőtt, pedig ma nagyobb részt a favoritok győztek. Az egyes futamok valóban érdektelenek voltak és a legőlebb versenyben csak négy ló állott a startgéphez. Az összes versenyekben belöldi professzionistákat lovalgattak, az urlovas versenyeket a meeting két utolsó napjára osztották be. Részletes tudósításunk a következő:

I. *Eladók handlovsja*. Díj 1500 korona. Távolság 1600 méter. Gr. Pejacsevich A. *Windfallja* (Smevda) első. Ditrói M. *Pitykéje* (Horak) második. Gr. Trautmandorff L. *Frag nicht* (Krousi) harmadik. Azután *Biztos*, *Ánecote*, *Contromneur*, *Szárasság*. Totalizátor: 10 : 23. Helyrefogadások: I. 50 : 86. II. 50 : 194. I. I. 50 : 88.

II. *Rhadost akadályverseny*. Handicap. D. j 1600 korona. Távolság 4000 méter. Liptay B. *Vielbohenje* (Osompóra) első. Mravik P. *Tromlja* (Maban) második. Soney P. *Jagelloja* (Fürst) harmadik. Totalizátor: 10 : 23. Helyrefogadások: I. 50 : 70. II. 50 : 76.

III. *Kisvárti akadályverseny*. Díj 1500 korona. Távolság 3200 méter. Gróf Orsich P. *Windhundja* (Kapusek) első. Mr. Witte *Szohgyja* (Rémes) második. Foibert J. Va banqueja (Fürst) harmadik. Azután Henry Clay, Florida, Páfrány, Sógör, Alpenrose.

Totalizátor: 10: 73. Helyrefogadások: I. 50: 86. II. 50: 112. III. 50: 70.

IV. **Nono-gátverseny.** Díj 1500 korona. távolság 2400 méter. Jankovits-Bécs Gy. Gaadibunda (témés) első, Szemere M. Luxardoja (Pécs) második, gróf Bathányi E. Jásza (Kapuske) harmadik. Azután Alle Weiss. Totalizátor 10: 16. Helyrefogadások: I. 50: 64. II. 50: 88.

V. **Szeptembertől.** Díj 1200 korona. Távolság 2000 méter. Gróf Wenckheim D. Szemeres (témés) első, Mráwik P. Musloja (Máti) második, gróf Pejacsevich A. Ovása (Preoner) harmadik. Azután: La Guerre, Heidt. Totalizátor: 10: 14. Helyrefogadások: I. 50: 52. II. 50: 64.

VI. **Kétéves nyeretlenek előd-versenye.** Díj 1200 korona. Távolság 1000 méter. Gróf Degenfeld J. Carnagoleja (Heide) első, Zangen J. Der Izé-je (Smejda) második, Liptay B. Üsed-je (Gallo) és Rónonczy G. Renée-je (Borbély) holtversenyben harmadik, azután Babushka, Tóvis, Émlék, Robber, Baróti. Totalizátor: 10: 30. Helyrefogadások: I. 50: 78. II. 50: 130. III. 50: 110 és 76.

Nyitlér.

Minden egyéb értesítés helyett.

Mély fájdalommal tudjuk, hogy a legjobb anyja, nagyanyja, anyós, testvér és rokon

özv. dr. Schoenberg Arminné

szül. Taifer Teréz

f. hó 3-án, élete 64-ik évében csendesen elhunyt. A drága halott földi maradványai pénteken, f. hó 4-én, délután 3 órakor fognak a gyászszókból (IX., Lónyay-utca 18) örök nyugalomra kísértetni.

Béke és áldás hamvainak!
Csendes részvétet kérünk!

Dr. Szécsi Ferenc, Dr. Szécsi Kálmán,
Szécsi Pál, Szécsi Ilés fia.

Szécsi Ferencné szül. Deutsch Adrienne,
Szécsi Kálmáné szül. Grünhut Malvin,
Szécsi Pálné szül. Tószegi Freund Irén,
menyeci.

Szécsi István, Armin, Mariska, Gábor,
Etelka, unokái.

Oroszlán-Taifer Julia, Nágel-Taifer Róza,
György Kálmán és neje, Györgyi Antal és neje, Taifer Zsigmond és neje,
Dr. Taifer Pál és neje, Taifer Béla,
Taifer Imre,
testvérei és sógorói.

(Az e rovat alatt közöltnek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÖRVÉNYSZÉK

§§ **Egy képviselőválasztás utójátéka.** Az általános képviselőválasztások idején Szentesen dr. Molnár Jenő fővárosi ügyvéd és dr. Tasnády Antal Szentesen város volt polgármestere állottak egymással szemben a mandátumért való küzdelemben. Az előbbeni Ugron-párti programmal lépett föl, az utóbbi Kossuth-parti vallotta vezérének. A győzelem Molnár Jenőé lett. E választási kampányra vezethető vissza azok a támadások, amiket utóbb a szentesi lapok intéztek Tasnádynak nemcsak a személye és politikai szereplése, hanem egyenesen ügyvédi működése ellen is. Tasnády a heves cikke miatt elégtételt kért Molnár Lászlótól, a lap szerkesztőjétől, ámde lovagias ntra a dolgot terehni nem lehetett, mert kisért, hogy Molnár László, aki álnév alatt írtakodott be a város társadalmába, álnév alatt pedig azért, mert igazi nevén váltóhamisítás miatt körözött a bíróság. Így állván a dolog, Tasnády most már a lap kiadótulajdonosa, Molnár Jenő országgyűlési képviselő ellen fordult, s nyílt levelet tett közzé, amelyben meggyalázó kifejezésekkel illette Molnár Jenőt.

E nyílt levél miatt a megtámadott képviselő rágalmozás címén panaszt tett Tasnády ellen a budapesti büntető törvényszéknél, amely ma tárgyalta az ügyet *Aporozató* bíró előkelte alatt. A felek személyesen jelentek meg; a panaszos *Vászonyi* Vilmost hozta magával, a védőt tisztelt dr. *Keszits* Antal váltatta el. Mindjárt a tárgyalás elején a vádlott Tasnády Antal a következő nyilatkozatot tette:

Az inkriminált nyíltlevelet a szentesi szervenvelyes választási küzdelem izgalmainak hatása alatt írtam. Mintfogya azóta meggyőződésem arról, hogy az a feltetelezés, melylyel a nyíltlevelet írtam, hogy t. i. Molnár képviselő ur intézte volna a háttérből az ellenem folyt személyes jellegű hírlapi támadásokat, meg nem áll. már előzőleg felajánlottam Molnár képviselő urnak a teljes erkölcsi elégtételt. Most pedig térfias köteletségemnek ismerem, hogy itt is, a nyilvánosság előtt a nyíltlevelem foglaltak fölött őszinte sajnálatomnak adjak kifejezést.

Molnár Jenő erre így válaszolt:
Dr. Tasnády ur ezen nyilatkozatát tudomásul

veszem és az erkölcsi elégtételt elfogadom. Együttal újra kijelentem, amit küönben a vádirat benyújtásánál is dokumentáltam, hogy a dr. Tasnády ellen intézett személyes támadásokat én nem irányítottam, mert én nyíltan és a magam neve alatt szoktam cselekedni.

Az ellenfelek ezzel kezét nyújtották egymásnak a teljes kibékülés jeléül. A törvény ez ügyben a további eljárást megszüntette.

§§ **Az ezresbankó.** Mult év augusztus 16-án az országos központi takarékpénztár főkönyvis Steinfeld Sándor pénztáros arra a kellemetlen fölledezésre jutott, hogy kerek ezere forintja hiányzik. A pénztáros arra a szokásos fiatalemberre gyanakodott, aki *Deutsch* József bookmaker nevére ezere forintot helyeztet el a takarékbán, a nélkül hogy az összeget le is fizette volna. Néhány napra rá *Knöpfler* Adolf, *Deutsch* Zsigmond pénztárosa jelentkezett a takarékbán, hogy egy betéti könyv alapján ezere forintot felvegyen. Steinfeld azonnal ráismert benne arra az emberre, akire gyanakodott s ezért nem akarta kifizetni a betétet, sőt egyenesen megváltotta *Knöpfler* azzal, hogy nem fizette be az ezere forintot. *Knöpfler* erre rágalmozásért perelte be Steinfeldet, míg ez osalás miatt teti feljelentést *Knöpfler* ellen. A rágalmozási per most szünetel a családi per befeljeztéig. A családi per folyamán *Knöpfler* le is tartóztatták, de később szabadon bocsátották. A törvényszék, mintán a tanuk nem tudták kétségkívül beigazolni, hogy a vádlott nem fizette be a kérdéses ezere forintot, felmentő ítéletet hozott. Az ügyész és magánpanaszos felelbebeze folytán ma foglalkozott a királyi ítélőtábla *Haupt* Albert referendájában ez ügygyel s *Baloghy* György ügyész-helyettes hozzászólása után helybenhagyta a felmentő ítéletet, mely ellen a magánpanaszos semmisségi panaszszal élt.

§§ **A püspök temetési költsége.** *Podlessky* Jánosné szüleit *Lusztira* Anna még leánykorában hosszú éveken át hűségese gazdasszonya volt b. *Behmer* Károly nagyváradi címzetes püspöknek s ez idő alatt annyit sem takarított meg magának, hogy a püspök halálakor a temetési költségeket fedezhesse. Megrendelt *Csutak* Mátyas aradi temetési rendezőnél fényes temetést az elhalt püspöknek, amelyért az 593 forintot számított fel. A nagyváradi káptalan azonban csak 300 forintot utaltványozott a temetési költségeire s *Lusztira* Anna a fennmaradt 298 forintot adott *Csutak*nak. Időközben *Lusztira* Anna férjhezment egy jómódú budapesti kovácsmesterhez, *Podlessky* Jánoshoz s *Csutak* azt megtudva, beperelte a váltót. *Podlessky* Jánosné kifogással élt, sőt eskü alatt vallotta, hogy a kérdéses váltót alá sem írta. *Csutak* hamis eskü miatt tett feljelentést az asszony ellen, kit a törvényszék gondatlan és könyvetlenül hamis eskije miatt 50 korona pénzbüntetésre ítélte. A tabla ma *Hérics* Tóth János elnökelete alatt helybenhagyta az ítéletet, de a vádot nem nyugodott meg, hanem semmisségi panaszt jelentett be a kuriához.

TÁVIRATOK

Karlóca, szeptember 3. A kongresszusi választmány a szerb egyházi autonómia szervezetére nézve az albizottság által megállapított alapelveket tárgyalta és megbizta *Miladinovicot* a hozott határozatok megszövegezésével, báró *Rajacics*, a szerb egyházi javak fő tésőse által megerősített felügyelője, letette a hivatali esküt és átvette az ügyek vezetését. A melropolitikai iskolatanács elítélte a *Srbeki Szony* című egyházi hivatalos lap kihívó írásmodorát, melynek vezetője, *Buvarac* ellen a püspökök is felszóltak a patriarkánál.

Gsteinfurtó, szeptember 3. *Károly* román király ma reggel 1/7 órakor befejezett gyógyhasználat után innét elutazott, a hatóságok fejei megjelentek. A király rendkívül dícsőrelen nyilatkozott itteni tartózkodásáról.

Athén, szeptember 3. A bakteorológiai vizsgálat kiderítette, hogy az a gyanus megbetegedési eset, mely Egyiptomból érkezett és a Szent György tengerészeti kórházba utasított gőzösön fordult elő, nem pestis.

Lemberg, szeptember 3. Mint *Marianopolból* táviratozzák, ott a galiciai Kárpát-társaság petrolum-finomítója lángokban áll.

Fraga, szeptember 3. *János György* szász herceg neje ma délelőtt ideérkezett és délután tovább utazik Gmundembe.

Bécs, szeptember 3. *Wittek* vasutügyi miniszter délután Rátótra utazott.

Drezda, szeptember 3. A német városok kongresszusa ma elhatározta, hogy minden harmadik évben egybegyűl. Az ügyeket eddig *Kirschner* berlini, *Backstrassburgi*, *Borscht* müncheni és *Beutler* drezdai főpolgármester vezetik.

A norvég választások.

Krisztiania, szeptember 3. Az eddigi választótestületi választások szerint valószínű, hogy a jobboldal és a mérsékelt baloldal a stortingban 59-60 szavazattal fog rendelkezni az összes 117 szavazat közül.

Krisztiania, szeptember 3. A tromsói járásban a választótestületi választásoknál a szocialisták győztek, akik ezáltal a stortingban három mandátumot hódítottak a baloldaltól.

Az eisenerzi találkozás.

Bécs, szeptember 3. A N. W. T. értesülése szerint gróf *Goluchowski* és gróf *Lamsdorff* külügyminiszterek egy nappal később utaznak Eisenzerbe, semmint *Ferenc József* király és *Miklós* cár. A két külügyminiszter utó gróf *Kapnist* orosz nagykövettel együtt fogja megvitatni a Balkán-kérdést.

A petroleum-kartel.

Bécs, szeptember 8. Az osztrák és a magyar petroleum-finomító gyárak képviselői e hó 10-ikén gyűlést tartanak, amelynek célja a kartel megkötése.

Közgazdasági táviratok.

Bécs, szeptember 3. (A *Budapesti Napló* telefonjelentése.) Eladottak buza: tiszavidéki répl 78-82 kg. 8.30-8.60, uj 78-84 kg. 8.20-8.30, bánáti 76-80 kg. 7.70-8.10, tót felvidéki 76-80 kg. 7.65-7.95, marholdi 76-80 kg. 7.55-7.90 K. *Rozs*: tót felvidéki 72-74 kg. 6.80-6.65, pestmegeyi 72-74 kg. 6.50-6.70 K. *Arpa*: morvaországai 7.10-8.75, marholdi 6.50-7.35, közép-dunai 6.40-7.25 K. *Tengeri* 6.50-6.70, cinquantin 7.50-8.-K. *Zab*: magyar régi 5.80-6.25, válogatott 6.60, uj 6.95-6.70 K.

New-York, szeptember 3. (*Terménytársaság.*) (*Zárlat.*) *Gyapot*: New-Yorkban helyben 12.50 (12.75). *Szept-re* 11.12 (11.51). *Decemberre* 9.84 (10.12). *New-Oreansban* helyben 12.- (12.1/4). - *Petroleum*: *Stand white* New-Yorkban 8.55 (8.55). *Stand white* Philadelphianban 8.50 (8.50). *Rafined* in Cases 10.50 (10.50). *Credit Balances* at Oil City 1.55 (1.55). - *Zsír*: *Western steam* 8.65 (8.65). *Rohe* és *Brothers* 8.75 (8.75). - *Tengeri irányzata* állandó. - *Szept-re* 58.9/8. (58.-) - *Okt-re* -.- (.-.-). - *Dec-re* 58.9/8. (58.9/8). - *Buza irányzata* állandó. *Piros őszi* helyben 88.1/4. (88.1/4). - *Szept-re* 88.1/4. (88.9/8). - *Okt-re* -.- (.-.-) - *Dec-re* 88.1/4. (88.9/8). - *Máj-ra* -.- (.-.-). - *Gabona* szállítási díja *Liverpoolba* 1.1/2 (1.1/2). - *Kávé*: *fair Rio T.* sz. 5.1/2 (5.1/2). - *Szept-re* 3.85 (3.80). *Dec-re* 4.25 (4.30). - *Liszt*: *Spring Wheat* clears 3.80 (3.80). *Cukor*: 3.9/8. (-.-, -3.9/8.). *Om*: 27.35-27.70 (27.75-29.-). *Béz*: 13.75-13.85 (13.75-13.85). (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, szeptember 3. (*Terménytársaság.*) (*Zárlat.*) *Buza irányzata* állandó. *Augusztusra* -.- (.-.-). - *Szept-re* 81.1/8. (80.9/8). - *Tengeri irányzata* állandó. - *Szept-re* 52.9/8. (52.9/8). - *Zsír*: *Szept-re* 8.62 (8.60). *Dec-re* 7.25 (7.20). - *Szalonna short* clear 8.81 (8.81). - *Sertészsír*: *Szept-re* 12.45 (12.35). - (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFÉLÉK

+ **Hozzon levést és telefont!** Amerikában, a munka hazájában, olyan lázasan dolgoznak az emberek, hogy még talán ennél szines idejük. Enni azonban mégis kell, és ezért nagyobb amerikai városokban az ugynevezett gyors étkezőkben a kereskedő emberek a minimuura redukálhatják az evés idejét, hogy a kereskedő ember pár pillanat alatt újra üzletében lehessen. Ezeknek a *Quick Lunch* étkezőknek is előkerült az alkonya, pedig már Londonban is terjedni kezdett. Egy chicagói vendéglősnek az a gondolata támadt, hogy vendéglőjében minden asztalra telefon készüléket helyez, amelynek segítségével a vendégek folyton összeköttetésben lehetnek irodájukkal ami különösen a büröziárekre nézve fontos. A chicagói példát utánozta sok new-yorki vendéglős is, úgy, hogy a nagyobb vendéglőkben már így állnak a vendégek a pincérhez:

- Hozzon levést és telefont!

A pincér az asztalra teszi a levést és a telefonkészüléket, amelyet a falon végigfutó vezetődórral köt össze, mire a vendég evés közben meghallgatja az irodájából érkező jelentéseket és intézkedik az üzleti ügyekben.

+ **Amerikai könyvtárak.** Sehoh a világon nem méltányolják egy a könyv hasznát és értékét, mint Amerikában. Az amerikai emberbarát az emberlártsaival való jöltevés legszebb és leghatásosabb módját abban látja, ha - könyvtárt alapít. *Carnegie* könyvtáraiban immár kitelnek egy város, de nem ó az egyetlen dollárfejedelem, aki ilyen módon cselekszik. Az amerikai kormány éppen most adta ki a hivatalos jelentést az amerikai könyvtárak mult évi gyarapodásáról. Ebben a kimutatásban föl vannak sorolva az 500 dollárnál nagyobb adományok, amelyeket áldoztak polgárok adtak a könyvtáraknak. S ezek az 500 dollárt meghaladó donációk az 1902-ik évben 10,306,471 dollárt tesznek ki. Benne van ebben az összegben *Carnegie*nek 6,679,000 dollárnyi adománya is.

KÖZGAZDASÁG

Ipar és kereskedelem.

Osztrák-Magyar Bank. A jegybank állása augusztus 31-én a következő volt: Bankjegyjárgalom 1.02,966.000 korona (+ 66,284.000 korona). Értékesítés 1.457,676.000 korona (- 718.000 korona). Váltó-lára 271,76.000 korona (+ 57,935.000 korona). Lombard-üzlet 38,628.000 korona (+ 230.000 korona). Adómentes bankjegytartalék 251,957.000 korona (- 66,957.000 korona).

A pozsonyi kereskedelmi kamara beszámolója. A pozsonyi kereskedelmi és iparkamara ezidei évi jelentésében beszámol az ország északnyugati részének közgazdasági viszonyáról. A jelentés, melyet dr. Wolff Gerő kamarai titkár írt a viszonyok általános jellemzéséről előadja, hogy csak akkor ítélték meg igazán az elmúlt év közgazdasági helyzetét, hogyha visszatekintünk az utóbbi idők rendkívüli eseményeire, melyek az ipari termelés és a kereskedelmi járgalom alakulásában csaknem mindenütt változatosakat idéztek elő.

Utalva a kiegyezési a külföldi kereskedelmi szerződések megkötésének rendkívüli nehézségeire, a jelentés oly vámtári a létejevetéit tartja szükségesnek melyben a magyar ipar, a nyugati és keleti államokkal való kereskedelmi összeköttetéseknek ápolása mellett, kellő védelmet találjon s növelje eddigi joggyarapítását. A nagyiparban leginkább a nyersanyag olcsósága és ezzel szemben a kész gyártmányok kedvezőtlen árviszonyai okozták a fogyasztás apadását és a kereslet bányát, — alában pedig a szállítási árak magassága és hátrányosan befolyásolta a nagyipar belső és külső üzletét. A közgyártás csak olcsóbb megrendeléseket kapott; csökkent keresetről panaszok a gőzüzemek és cementgyárak, mg a viszonyokhoz képest változatlan üzem mellett folyt az üveggyártás a bőripar, kegyártás és a szővőipar. Emelkedés mutatkozott a tégyártásban, köla finomításnál és a hajlított fabutorkészítésnél. A malátagyárak, dacára a jó árműködésnek, szenvedtek a cseh és morva verseny miatt. Csökkent a dinamit és egyéb robbantószerkek gyártása; a gyufagyárak az osztrák verseny miatt szintén panaszok. A malmok üze me hasonlóképpen a dohángyártás rendes keretek közt mozgott. A keményítőipar a túltermelés következtében a lefolyt évben is nehézségek küzdött, ellenben kedvezőbb üzemi viszonyoknak örvendtek a cukorgyárak, cerna-gyárak s szintén a faszenesítő és falepartói telepek. Az építkezés némi emelkedést mutat s a lakások egészségügyi és tűzbiztonsági szempontból a vidéken is egyre megfelelőbbek lesznek. A házipar fejlesztése ez évben is kiváló gondot fordítottak s a farsadalom is élénkebb rész vett a karolai farsangi ipari kiállításban, aminek a Felvidéken nagy nemzeti jelentősége van. A kereskedelemnek általában minden ágazata megérezte a nép joggyarapításának és a kereskedelmi és iparkamara ezidei évi jelentésében beszámol az ország északnyugati részének közgazdasági viszonyáról. A jelentés, melyet dr. Wolff Gerő kamarai titkár írt a viszonyok általános jellemzéséről előadja, hogy csak akkor ítélték meg igazán az elmúlt év közgazdasági helyzetét, hogyha visszatekintünk az utóbbi idők rendkívüli eseményeire, melyek az ipari termelés és a kereskedelmi járgalom alakulásában csaknem mindenütt változatosakat idéztek elő.

dasági tekintetben még az a káros következménye is megvan, hogy ezek a szövetkezetek mindinkább eltávolodnak tulajdonképpeni céljuktól: a mezőgazdasági és ipari termelés és értékesítés közös előmozdításától. A kézműipar nyomott helyzetét változatlan maradt. A jelentés a brüsszeli cukorégyezményről, mint különös közgazdasági eredményről írva kívánatosnak tartja, hogy a közös vámterületen belül a magyar cukoripar védelemben részesítessék, de az eddigé javasolt megoldási módokat nem tartja megfelelőeknek. A pozsonyi kamara különben már a télen, mikor a cukorkontingens ügye lekövetkezett a törvényhozás előtt, kielejezte abbéli aggodalmát, hogy a kontingenst olyan formában, amint azt tervezik, az egyezményes államok meg fogják támadni. A munkáviszonyok ismertetésénél a kivándorás érdemel nagyobb figyelmet, amely miatt több ipartelegen munkásszűny állott be. Nyitra- és Trencsénvármegyék néhány járásában ugyan emelkedett a kivándorók száma, de ettől eltekintve, nem öitött nagyobb mérvet. A jelentés több helyen a vasuti táriak többszörnyű leszállítását hangsúlyozza, hogy ezáltal iparunk belsőli joggyarapítása és a külsőli törekvések lendületet nyerjenek.

Az államvasutak forgalma. A magyar királyi államvasutak végleges szállítási bevétel május havában saját, tavalyhoz változatlanul 8034 kilométer hosszú hálózatukon kitettek 4,547,631 koronát a személy-, katonai- és podgyász szállítás után (+ 303,679 korona) és 11,309,007 koronát a gyors- és teherárú-járgalomból (+ 857,633 korona), továbbá a külföldi bevételek után 1,545,269 koronát (+ 151,539 korona). E szerint volt az összes május havi végleges bevétel a folyó évben 18,290,140 korona, ami 614,014 koronával több, mint amennyi annak idején ideiglenesen kimutatott és 1,342,901 koronával több, mint a múlt évi május havi végleges eredmény, ami csaknem 8% nyi jelentékeny emelkedésnek felel meg. Az év eleje óta május hó végéig pedig voltak az összes végleges bevételek: 87,516,522 korona, szemben a tavalyi 82,376,158 koronával. Ezen többlet megfelel az összes forgalomnál átlag 62%-nyi emelkedésnek a tavalyi, szintén elég kedvező bevétellel szemben.

Gazdasági kiállítás. A Heves megyei Gazdasági Egyesület az hónap 6, 7, 8 ik napjain Hatvanban tenyészállat-, kertészeti és borkiállítás rendez. A kiállítás időtartama a tti szaktanársok tanulságos előadásokat fogtak tartani, ugymint: erőkertés, mezőgazdasági házipar, gyümölcsstermelés értékesítés és csomagszállítás. A kiostandó díjak a következők: 3 tiszteletdíj, kisgazdák részére 1500 korona pénzdíj, nagyobb gazdáknak érmeik és oklevelek. A tömeges bejelentésekből következőleg, a kiállítás sikeresnek ígérkezik.

A pozsonyi béc i villamos vasut. Pozsonyban tudvalevőleg egy mozgalom indult meg az iránt, hogy Pozsony és Bics között villamos vasutit összeköttetés létesítsenek, s ebből a célból a Morva folyót áthidalják. A kormány bátorozottan perhorreszkálta ezt a tervet mert annak megvalósítása esetén Pozsony az eddiginél is szorosabb kapcsolatba jutna Béccsel, sőt — ugyszólván — külvárosává lenne a császár-

városnak, ami a Pozsonyban amugyis lassan haladó magyarosodás szempontjából egyáltalában nem kívánatos. A pozsonyi kereskedelmi- és iparkamara teljes ülésében tárgyalta a kamarának Pozsony megyében építendő állandó Morva-hid ügyét és a pozsonyi bécsi villamos vasut építését szorgalmazó leiratára kapott miniszteri válaszokat. Láng Lajos kereskedelemügyi miniszter mindkét kérelmet visszautasította, illetve a vasuti koncessziót eddig nem adta meg. Az erről támadt vita során a kamara több tagja kifejtette a Morva-hid és az emilit vasut gazdasági hasznát a kamara egész területére és egyben visszautasították a sajtó egy részében mutatkozott ama fellegást, hogy a határozat hozatalánál hazafiatlan motívumok vezéreltek volna. Az ülés egyhangulag elhatározta, hogy a miniszter állásfoglalását sajtóvalalal veszi tudomásul és a Morva hid do gában anketét küld ki az ügy újabb beható és sürgős tanu mányozására. Az eredményt a miniszterrel újból közölni fogják, kérve a koncesszió megadását.

Uj távirdek és telefonok. A kereskedelemügyi miniszter a zalavármegyei Pacsán és Zalaszérvényvári az ottani postahivatalokkal egyesített távirdek Újfaluban (Temesvármegyében) és Putnokon (Gömör-Kisbontvármegyében) pedig ugyancsak az illető postahivataloknál törvényhatósági távbeszélő központot rendeztetett be, melyek mindannyian korlátolt nappali szolgáltatást tartanak.

Az Adria hajói. Fiuméből telegrafálják: Az Adria magyar királyi tengerhajózási részvénytársaság gőzöse közül Szent István tegnap Rotterdamba érkezett. Zichy ma Cardfiből Fiuméba, Zrinyi Fiuméből Marseilleit az Spanyolországba indult.

Szeszarak. A kontingens nyersszesz ára Budapest 38,50 korona pénzben, 39,50 korona áruban. — Bécsben a kontingentál készáru 40,60 korona pénzben 41.— korona áruban.

Szarvasmarhavásár. (A budapesti marhavásár téri vásári pénztár-részvénytársaság indítására.) Felhajtás: Vágómarhák. Magyar ökrök 920 darab, magyar tehén 460 darab, szerbiai ökrök 3579 darab, szerbiai tehén 554 darab, növendékmarha — drb, bivaly 268 drb, bika 535 darab, összesen 6028 drb. Gazdasági marhák: Igás és hizlalnivaló ökrök 42 darab, lejtőstehén 190 darab, igás bivaly — darab, tinó — darab, bika — darab, üsző — darab. Eladási árak ezen tudósítás zártáig: vágómarhákért: Magyar hízott ökrök, legjobb minőségű 66.— K-től 72.— K-ig, kivételesen 76.— K., 100 kilónként élő súlyban, középminőségű 60.— K-től 64.— K-ig, silányabb minőségű 46.— K-től 50.— K-ig. Magyar legelőmarha jobb minőségű 50 K-től 60.— K-ig, kivételesen — K-ig. Silányabb minőségű 46 K-től 52 K-ig. Tarka hízott ökrök, legjobb minőségű 68.— K-től 78.— K-ig, kivételesen — K-ig. Középminőségű 60 K-től 66.— K-ig, silányabb minőségű 54 K-től 58 K-ig. Szerb és boszniai ökrök legjobb minőségű 50 K-től 68.— K-ig, kivételesen 72 K-ig, silányabb minőségű 42.— K-től 48.— K-ig. Bika jobb minőségű 60 K-től 74.— K-ig, kivételesen — K-ig. Silányabb minőségű 48.— K-től 58.— K-ig. Bivaly 36 K-től 48 K-ig, kivételesen — K-ig. Magyar tehén 42.— K-től 58.— K-ig, kivételesen — K-ig. Tarka tehén 46.— K-től 68.— K-ig, kivételesen 72.— K-ig. Mind 100 kilónként élő súlyban. Gazdasági marhákért: Igás ökrök első-

REGÉNY

A szép özvegy

— REGÉNY —

Írta: KEVILL-DAVIES ALBERT

(19)

— Mily jógon híreszteli ön — szólott Effie villogó szemekkel, — hogy én a maga feleség öcsésének jegyese vagyok? Követelem a magyarországi furesa viselkedésnek. Hát azt hiszi maga, hogy én azért fáradtam ide Londonba és azért fizetek önnek annyi pénzt, hogy olyan obskurus urhoz, mint a maga öcsese, menjek férjhez?

— Gyalázat! Ily sértések a saját házamban. Azonnal távoznia kell innen.

— A legnagyobb gyönyörűséggel. De ön megkérőstja a maga ércekeit és mindezt egy öcsese kedvéért, aki egy senki és akinek semmije sincs.

A civakodás mind indulatosabbá lett. A lady heves természetű asszony volt és mértéketlen dühre gerjedt és olyan kifejezésekre ragadtatta magát, amelyek az ő társaságában szokatlanok. Leonard asszony éppen oly heves indulatu volt, de tudott magán uralkodni és maró gúnynyal válaszolt.

Dorának is kijutott lady Featham kifakadásából. De ő csak nevetett rajta és csak annyit mondott az éles nőnek, hogy megfélekedzik magáról. A jelenet azzal végződött, hogy a lady kirohant a szobából és becsapta maga mögött az ajtót.

— Mi lesz most? — szólott Dora mosolygva. — Olyan volt, mint egy tigris és félek tőle. El kell-e majd távoznunk innen?

— Én mindenesetre megyek. De azt nem bánom. Mert Harden Laura és férje felszólítottak,

hogy töltsen az ősi hónapokat náluk falusi kastélyukban.

— Es ön elmegy oda?

— Igen. Nem is volt szándékom tovább maradni lady Feathamnál, mint az évad végéig.

— Es én szegény teremtés — mi lesz belőlem? Ön nélkül nem maradhatok itt.

— Ne szomorkodjék, kedvesem — válaszolt Effie. — Ráveszem Laurát, hogy önt is meghívja.

— Oh, ez pompás lesz! De lady Feathammal nem maradhatok egyedül.

— Jól van, jól, kedvesem. Ön velem jön. Habozás nélkül sietett Leonard asszony a barátjához.

Délután igen vidám hangulatban tért vissza. A ladyval való civakodásnak kellemes következményei lettek. Annak köszönhető, hogy egy gyönyörű kastélyban tartózkodhattak, ahol megismerkedhetik majd a környék előkelő családjaival és gyakran láthatja azt a férfit, akinek képe folyton ott lebegett lelki szemei előtt.

XVI.

Lady Featham elveszti vendégeit.

Lady Featham haragja hamar lecsillapult és már megbánta, hogy összeveszett vendégeivel. Kereste tehát a kibékítés módját. Ha a két fiatal nő elhagyja házáat, hatszáz fontot veszít, és azok kivül jogaal félt attól, hogy senkimen fogja meghívni a falura, pedig monny meghívást remélt. Könnyes szemekkel belátta e büntetés egész nagyságát. De hiába iparkodott kiengesztelni Effiet, mert a szép özvegy már más terveket forrált agyában. Két héttel később Effie és Dora barátságos bucsut vettek a ladytól és Harden és neje társaságában kiköltöztek Dansvilleba.

Szép hintó vitte őket a pályaudvarból hosszú fasoron a kastélyba, miatt Effie és Dora megbámulták a remek parkot és a homokból épült gyönyörű kastélyt. Az ünnepséggel és nagyszámú hangulatát ébresztette bennük a régi épület. Effie még nem látott soha egy régi angol kastélyt és

körülötte azt a romantika szálaival. Effie átjött Angliába és csak azzal a száddal igyekezett bejutni az angol társaságba, hogy férjhez megy egy durgadzag angol férfhez és multját átadja a feleségnek. Ha ez sikerül neki, aligha fogja valaha összeköttetésbe hozhatni új életét azzal, ami volt és elmúlt. Rémület fogta el és néhány napig azt hitte, hogy közvetlen veszedelemben forog. De e féltelm feleslegesnek bizonyult.

Ha férjhez akart volna menni, már rég megtéhető volna. De tervei voltak. Hiuságában azt hitte, hogy szépsége és ügyessége biztosan célhoz juttatják őt, csak módjában legyen e tulajdonságait alkalmazni. Tulán szenvedélylyé fokozódott benne a vágy, hogy bírja egy férfi szerelmét, és ez a szerelem serkentette, hogy minden eszközzel törjön célja felé.

Az első éjjel, amelyet Dansvilleban töltött, sokáig gondolkodott azon a sikeren, amelyet Harden Laura ért el, és arra az eredményre jutott, hogy barátját el fogja homályosítani, hiszen az sohasem volt se oly szép, se oly ügyes, mint ő, és elhatározta, hogy a „Bulgaria“ gőzösön megkezdett játékot végigjátssza.

Amikor lehajtotta a fejét a vánkosra és tekintete szertekalandozott a szobában, gondolatai visszazártak egy más országba, más tettek felé. ahol ő és e pompás kastély mostani tulajdonosnője más életet ismertek meg, mint azt, amelyben most osztályrészük volt.

Néhány pere múlva a jelen és a jövő elmosódott a multak ködében és élvezte ama gyönyörűségeit, üdítő álmot, amely, mint gyakran tévesen mondják, csak az igaz embereknek adatik meg.

Másnap nagyon korán kelt, amikor még senki sem volt ébren a házban, friss és jókedvű volt. Könnyű nyári ruhát öltött magára és lement a kertbe, keresztülkaszul barangolt a melegházak és virágágyak közt, olykor megszólitotta a kertészét és szinte nem érezte az idő mulását, míg-

